

REICHSPPOST GAZETESİ PENCERESİNDEN ÇANAKKALE CEPHESİ HABER ve YORUMLARI: 18 MART ÖNCESİ GELİŞMELER*

The News and Comments on the Front of Dardanelles/Canakkale From the Perspective of Reichspost Paper: The Developments Before March 18th

Erdem KARACA^a

^a Doç. Dr. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ekaraca@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3075-3989

ÖZ

Çalışmaya esas olan Reichspost gazetesi Viyana’da yayımlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın önemli cephelerinden birisi olan Çanakkale Cephesi ile ilgili düzenli haber, gözlem ve yorumlara yer vermiştir. Yazılarında özellikle Türk-Alman dostluğunun ve birlikteliğinin gerekliliğine işaret etmiştir. İtilaf devletlerinin yayılmacı politika ve ihtiraslarının büyük savaşın ana unsuru olduğuna dikkatleri çekmiştir. İstanbul ve Çanakkale boğazlarının, Türkler için olduğu kadar, Bulgarlar, Romenler ve Almanlar açısından da kritik öneme sahip olduğu tespitinde bulunulmuştur. İtilaf devletlerinin durdurulması hususunda, boğazların ve İstanbul’un mutlaka muhafaza edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Söz konusu devletlerin ittifak halinde hareket ederek, kötü gidişatı bir fırsata çevirmeleri tavsiye edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale Cephesi, I. Dünya Savaşı, Boğazlar Meselesi, Dış Politika, Basın.

ABSTRACT

The Reichspost paper which is the subject of this study was published in Vienna. It shared regular news, observation and comments about the Front of Dardanelles/Canakkale which was one of the most important fronts of the World War One. It emphasized especially on the necessity of Turkish-German fellowship and unity in its articles. It drew attention to the fact that the expansionist policy and ambition of the allied powers were the main reasons of this war. It made the observation that the Bosphorus and Dardanelles were not only important to the Turkish but to Bulgarians, the Romany and Germans as well. It stressed that the straits and İstanbul should certainly be preserved to stop the allied powers. It was recommended that the states in question should move together and turn the unpleasant situation into an opportunity.

Keywords: The Front of Dardanelles, World War One, Turkish Straits Question, Foreign Politics, Press.

1. GİRİŞ

Reichspost, 1894-1938 yılları arasında Viyana’da yayımlanmıştır. Avusturya-Macaristan Hıristiyan halkına yönelik bağımsız bir yayın politikası takip etmiştir. Gazete, orta sınıftaki siyasi paydaşlar, Katolik din adamları ve Katolik okuyucular için tasarlanmıştır. Siyasi muhafazakârlık anlayışına sahip olan gazete, iktisadi mevzuları da önemli gören bir habercilik çizgisi benimsemiştir (<http://de.wikipedia.org>, 2015). Günlük yayımlanan gazete, sabah ve akşam baskılarıyla kitlelere ulaşmış ve I. Dünya Savaşı esnasında Çanakkale Cephesi’nde yaşanan gelişmeleri de yoğun bir biçimde sayfalarına taşımıştır.

Çanakkale Boğazı’nın konumu ve özellikleriyle ilgili bilgi veren gazete şu verileri aktarmıştır: Bir boğaz olarak, Marmara ve Ege denizlerini birbirine bağlayan yegâne su yolu olma özelliği taşıyan Çanakkale Boğazı; 61 km uzunluğa, 88 m’ye kadar derinliğe, ortalama 4 km civarında bir genişliğe sahiptir. Orta noktasındaki genişlik ise sadece 1350 m’dir. Anadolu yakasında

* Bu çalışma 12-15 Kasım 2015 tarihleri arasında İzmir’de Türk Tarih Kurumu, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin katkılarıyla düzenlenen “Uluslararası I. Dünya Savaşı Sempozyumu (Türk-Rus Penceresi)” başlıklı uluslararası sempozyumunda sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur. Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

Kala-i Sultaniye (Çimenlik Kalesi) ile Avrupa yakasında Kilitbahir Kalesi, bu dar noktanın güçlü silahlarla tahkim edilmiş iki önemli merkezi durumundaydı. Boğazın girişi ise Kumkale ile Seddülbahir mevzileri vasıtasıyla korunmaktaydı (Reichspost, 15.08.1914, Nr. 386: 1, 3).¹

Harita 1: Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde Osmanlı Devleti'nin Çanakkale Boğazı'ndaki hazırlıklar esnasında oluşturduğu harita (Oğuz, 2017: 60):

: Çanakkale Boğazı, BAO, HRT. 0706.

Türk Boğazlarını yoğun bir biçimde haberleştiren Reichspost, Boğazların hukukî statüsüne dair de şu bilgileri paylaşmıştır: 1809 yılında, Osmanlı Devleti'nin iradesi ve İngiltere'nin onaylaması doğrultusunda kabul edilen esasa göre; Boğazlardan sadece Türk savaş gemilerinin geçmesinin uygun görüldüğünü, bu gerekliliğin, uluslararası bir zorunluluk olarak tüm büyük güçler tarafından 1841 tarihli Çanakkale Antlaşması (Boğazlar Antlaşması) ile kabul edildiğini, 1856 Paris Barış Antlaşması yoluyla yeniden uluslararası bir zorunluluk olarak tüm büyük güçler tarafından tanınmış ve teyit edilmiş olduğunu, bu defa ayrıca, Karadeniz'in tarafsız bir statüye kavuşturulması ve savaş gemilerinden arındırılması hükmünün de yürürlüğe girdiğini belirterek; Boğazlar ve Karadeniz konusundaki kararlardan memnun olmayan Rusya'nın, durumu lehine çevirebilmek için daima aktif bir siyaset izlediğine işaret etmiştir. Özellikle 1871 yılından sonra kesintisiz ve atak bir vaziyette Çanakkale bariyerini kaldırmak için şahsi teşebbüslerde bulunmuştur. Birkaç küçük başarı elde etmeyi başarmış olsa da, bilhassa İngiltere'nin statükoyu korumaya yönelik duruşu nedeniyle amacına ulaşamamıştır. Ancak, ilerleyen süreçte Rusların yayılmasına ve değişen duruma bağlı olarak İngiltere, Çarlık Rusya'sı ile bir takım anlaşmalar imzalamıştır (Reichspost, 15.08.1914, Nr. 386: 1, 3; Reichspost, 03.03.1915, Nr. 103: 1).

Görünürde, 1878 Berlin Antlaşması sürecindeki tavrıyla Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana bir siyaset izlemekte olan İngiltere, adeta bunu tekzip edercesine Mısır'ı işgal eden taraf olmuştur. Balkan Savaşı çıktığında durum yine değişmemiştir. Türkiye'nin (Osmanlı) toprak bütünlüğüne saygı duyacağız diyen İngilizler, Osmanlı'nın tüm destek talebine rağmen, tersi bir tutum takınarak çöküşün ortaya çıkması için her şeyi yapmışlardır. Buxton (Bakiston) ve diğer İslâm (Türk/Osmanlı) karşıtı fikirlere sahip kimseler, Türklere karşı Balkan birliğinin kurulması yönünde büyük bir çaba ve şevkle çalışmışlardır. İngiliz Başbakan Asquith ise, Edirne'nin geri alınması esnasında hiçbir tereddüt göstermeksizin Türkiye'yi tehdit ederek, şehrin ivedilikle boşaltılmasını istemiştir (Reichspost, 13.11.1914, Nr. 541: 5-6).

Aslında, İngiltere'nin bu tutumuyla ilgili pek de şaşırılmak gerekliyordu. G. Modelski'nin ileri sürdüğü bir yaklaşıma dikkatlice bakıldığında bunu anlamak mümkündür. 1713-1793 ve 1815-1918 arasında birbirini takip eden iki döngü içerisinde uluslararası sistemin hegemonik gücü olan İngiltere, ilk hegemonya döneminde dolaylı bir hâkimiyet kurarak, kendinden önceki dünya güçlerinin koloni toprakları üzerinde doğrudan bir sahiplik oluşturmadan, herkes için uygun olan, ama en büyük kârın kendisi tarafından alındığı bir küresel ekonomik üstyapı tesis etmiştir. Bu sayede küresel ekonomiyi kontrol eden bir finans merkezi oluşturan İngiltere, dolaylı üstünlüğünü dengeleyici bir diplomasi ile birbirine bağlamıştır. Emperyalist altyapısı işlevsel olan İngiltere, 1815'ten sonra uluslararası sistem yeniden şekillenirken, önceki dönemdeki hegemonik değerlerini yeni dönemin

¹ Çanakkale Boğazı'nın uzunluğu, Avrupa kıyılarında 78 km (Gelibolu Feneri'nden Seddülbahir'deki İlyas Burnu arası), Anadolu kıyılarında ise 94 km'dir (Çardak ile Kum Burnu arası). Boğazın deniz yüzeyinden uzunluğu ise 68 km'yi bulmaktadır. Kilitbahir-Çanakkale arası genişlik 1,2 km (Boğazın en dar yeri), derinlik ise 106 m (Boğazın en derin noktası) kadardır. İntepe kıyıları ile karşı kıyıda Domuz Deresi arası Boğazın en geniş yeri olup, 8275 m'ye ulaşmaktadır. Ege ağzı 3,2 km genişliğindeyken, bun karşılık Marmara ağzı ise 3,6 km genişliğindedir. Ortalama derinliği 60 m olan Boğazın tabanında deniz ulaşımını engelleyecek topuk ve kayalık çıkıntılara rastlanmamaktadır. Anadolu ve Rumeli kıyılarına yakın ada ve banklar ise ulaşımı kısmen tehlikeye sokmaktadır (Koday, Kaymaz, 2017: 889).

deniz hâkimiyeti ve dünya ticaretini kontrol altında bulundurma pozisyonuna aktarmayı ihmâl etmemiştir (Gülboy, 2015: 54-55).

İngiltere'nin tavrını irdeleyen Reichspost, Londra'nın Osmanlıya karşı hiç de olumlu bir duruşa sahip olmadığına dikkatleri çekmiştir. Serbest ticarete dayalı sistemli bir ekonomik doktrin uygulayan İngiltere, savaş zamanında Türklere karşı acımasız bir yaklaşım sergilerken, barış zamanında da iyi niyetli bir politika yürütmemiştir. Osmanlı'nın gayretle gerçekleştirmeye çalıştığı tüm reform çabalarını bertaraf etmek istemiş, Avrupalı güçlerin üzerindeki nüfuzunu kullanarak reformları yürütmek üzere görev almış tüm uzmanların çalışmalarını engellemeye ve bozmaya çalışmıştır. Buna rağmen Alman İmparatoru, hiçbir kötü niyet ve entrika beslemeksizin Liman Paşa'yı Türk ordusunu düzenlemek üzere görevlendirmiştir. Yeniden düzenlenen ordu, zaman içerisinde İngiliz kuvvetlerine meydan okuyan bir ordu haline gelmiştir (Reichspost, 13.11.1914, Nr. 541: 5-6).

Avrupa'da siyasi ve askeri gerginliğin arttığı dönemde Çanakkale Boğazı'nın Nara (Nagara) mevkiinde Bahriye Nezaretine bağlı bir mayın müfrezesi, 'Selanik' ve 'İntibah' mayın gemileri ile 'Giresun' mayın depo gemisi ve birkaç mayın motorbotu bulunmaktaydı. Kısa sürede, 700-800 metre ve 14.800-16.900 (5 adet) metre menzilli Alman topları tabyalara yerleştirilmiştir. 'Krup', 'Kruzo', 'Snayder' fabrikalarında değişik zamanlarda imal edilmiş olan toplarla ilgili yedek parça sorunu bulunmaktaydı. Dönüş kabiliyeti çok sınırlıydı ve kullanmak için çok sayıda insan gücüne ihtiyaç duyuluyordu. Hidrolik donanımlı, büyütücü dürbünlü ve nişangâhlı ateş hızı çok yüksek olan düşman topları karşısında bu bir eksiklikti. İlerleyen zamanlarda, Avusturya'dan 24 ve 30.5 cm çapında birkaç obüs ve 200 adet 'Skod'a top temin edilerek, boğazın çeşitli yerlerine yerleştirilmiştir. Ayrıca, İtilaf askerlerinin karadan ilerlemesini engellemek amacıyla Gelibolu Yarımadası'nın etrafına ve Seddülbahir ile Kumkale sahillerine dikenli teller döşenmiş, yeni siperler kazılmış, 'Nusret' gemisi ile 'Barbaros Hayrettin Paşa' ve 'Turgut Reis' zırhlıları Çanakkale'ye gönderilmiştir (Eyicil, 2009: 321-322).²

2. BÜYÜK SAVAŞ, OSMANLI ve BOĞAZLAR

Avrupa'da Büyük Savaş'la birlikte kapanmamış hesapların tekrar açıldığına işaret eden Reichspost, şu hususları kaleme almıştır: Avusturya Prensi Eugen'in, Belgrat'ı almasının (17 Ağustos 1817) üzerinden bir asır geçmiştir. An itibarıyla Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (Av.Mac.İmp.) orduları Sırbistan toprakları üzerinde, özellikle Loznika'da verdikleri savaşta zaferler elde etmekteydiler. Büyük savaşla birlikte, artık yeni ve büyük gelişmeler kaydedilmekteydi. Avrupa'da yaşana gelen karışıklıkların kapsamı henüz tamamlanmamıştır. Süreç, kısa bir süre içinde ortaya yeni gerçekler çıkaracak durumdaydı. İngiltere ile müttefik olmayı ve uzlaşmayı başaran Rusya, 'kadim hayalini' gerçekleştirmeye teşebbüs etmek niyetindeydi. 'Antik Bizans İmparatorluğu tacını takabilme' hayalini gerçekleştirebilme ihtimali, yeni bir tarihi fırsat sunmaktaydı. Romanya ve Bulgaristan enkaza dönüştürülüp, Petersburg'dan İstanbul'a kadar uzanan bir Ortodoks-Rus İmparatorluğu coğrafyası tesis edilebilirdi. Bunun gerçekleşmesi durumunda, Rusya, tüm halkların mezarı haline dönüşmüş olacaktı. Hadiselerin seyrine göre, Bulgaristan ve Romanya hareketsiz kalmayacağı gibi, Türkiye'nin de İstanbul ve Boğazları savunma mecburiyeti ortaya çıkacaktı (Reichspost, 17.08.1914, Nr. 388: 1). 'Rus Panslavistler', Bulgarları mutlak manada yanlarında görmek istemişlerdir. Ancak Bulgarlar, 1885 yılında Sırların karşısında Rusların kendilerini nasıl desteksiz bıraktığını ve Balkan savaşları esnasındaki tecrübelerini görmezden gelemezlerdi (Reichspost, 04.09.1914, Nr. 422: 5).³

Bulgaristan ile ilişkilerini düzeltmek ve geliştirmek isteyen Osmanlı yönetimi, Talat ve Halil beyleri Sofya'ya göndermiştir. Amaç hâsıl olmuş ve Almanya'yla 2 Ağustos 1914'te imzalanan ittifak antlaşmasından 17 gün sonra -19 Ağustos- Bulgaristan'la da bir dostluk ve ittifak antlaşması imzalanmıştır (Eryaman, 2015: 106-107).

Süreçte, dış basın haberlerini takip ettiği görülen Reichspost, savaşın çıkış sebebini irdeleyen Fransız basınının, sorumluluğu Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na yüklediği bilgisini paylaşmıştır. Aksi bir görüş belirten Tanin, savaşın önce İtilaf devletlerinin Balkanlarda bir Balkan ittifakı için çaba sarf ettiğine dikkat çekmiştir. Çalışmalardan memnun kalmayan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'ın konumunu kendi varlığı açısından bir tehlike unsuru olarak telakki etmiştir. Almanya ise, sürekli bir gayretle herhangi bir çatışmanın çıkmaması için uğraş vermiştir. Buna karşın Fransa, rövanşist bir politika takip ederek Rusya'nın bir aracı durumuna gelmiştir. Dünya haritasının yeniden çizilmekte olduğunu ele alan Tasvir-i Efkâr ise, Balkan haritasının bu durumdan bağımsız kalamayacağına işaret etmiştir. Bu noktada Romanya'nın, istikrarlı bir dengenin oluşması bakımından tarafsız kalamayacağı yönünde bir fikir ileri sürülmüştür (Reichspost, 17.08.1914, Nr. 388: 1).

Değerlendirmelerine ve bilgilendirmeye devam eden gazete; Büyük Savaş'ın başlamasıyla birlikte bağımsız hareket eden Osmanlı Hükümetinin, uyguladığı sıkı tarafsızlık düsturunun bir gereği olarak İstanbul ve Çanakkale boğazlarını tüm yabancı savaş gemilerine kapattığını belirtmiştir (Reichspost, 05.08.1914, Nr. 366: 6). İlgili kararın alınmasında, Rus donanmasının İstanbul Boğazı'nın Karadeniz tarafındaki girişinde belirmesinin etkili olduğuna dikkat çekilerek, dolayısıyla da boğazın güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak adım atıldığı ileri sürülmüştür (Reichspost, 06.08.1914, Nr. 368: 4).

Meclis-i Mebusan Başkanı Halil Bey'in yaptığı açıklamaya istinaden de haber aktarımında bulunan Reichspost; tek önemli noktanın, verilen kapatma kararının ve alınan önlemlerin etkin bir şekilde yürütülmesi olduğuna değinmiş ve uluslararası

² Liman von Sanders, ilk etapta Osmanlı ordusunda I. Kolordu Komutanlığına geniş yetkilerle atanmıştır. Donanmayı ıslah etmekte olan İngiltere ve Jandarmayı ıslah etmekte bulunan Fransa, başlangıçta bu atamaya tepki göstermemişlerdir. Ancak, İstanbul Boğazı'nın muhafızı ve Karadeniz istihkamlarının amiri pozisyonunda bir Alman subayın bulunması Rusya'nın büyük tepkisiyle karşılaşmıştır. Nihayet Alman İmparatoru tarafından Orgenerallige, Padişah tarafından da Müşirliğe (13 Ocak 1914) yükseltilen Liman Paşa, I. Ordu Müfettişliğine atanınca söz konusu diplomatik kriz aşılmış gibi görünmüştür (Durgun, 2015: 239).

³ XIX. yüzyıl boyunca milliyetçi akımların doruğa çıktığı Balkan coğrafyası. Panslavizm, Pangermanizm gibi fikirlerin rağbet gördüğü bir bölge konumundaydı. Bilhassa Rusya'nın vazgeçilmez ülküsü konumunda bulunan 'sıcak denizlere inme fikri' bu coğrafyada aktif bir şekilde gelişim göstermeye devam etmekteydi (Özalper, 2019: 435).

yükümlülüklerin dışına çıkılmadan boğazlar konusunda her hakkın kullanılacağına işaret etmiştir (Reichspost, 17.08.1914, Nr. 388: 1).

Hiçbir kesime yönelik, herhangi bir tehditkâr karakter içermeksizin, boğazlarla ilgili önlem alan Osmanlı yönetimi, donanmasının silah gücünü geliştirdiği gibi, seferberlik kararı alarak da son derece mantıklı adımlar atmaya devam etmiştir. Buna bağlı olarak, Fransa'nın boğazlardan geçme talebini uluslararası hukuk bağlamında reddetmiştir (Reichspost, 15.08.1914, Nr. 386: 1, 3).

Bu arada, Petersburg açısından kötü haberler kaydedilmeye devam etmiştir. İngiliz-Fransız filosundan kaçarak Marmara'ya geçen 'Goeben' ve 'Breslau' adlı iki güçlü ve etkili savaş gemisi Osmanlı yönetimi tarafından 80 milyon bedelle satın alınmıştır. Böylece artık Osmanlı donanması Karadeniz'de Ruslara göre daha etkili, güçlü ve tehditkâr duruma gelmiştir. Rus Çarı, dokuz yıl önce 'Panteleimon' (Potemkin) zırhlısı mürettebatının Odessa'da gerçekleştirdiği isyandan sonra ilk defa bu denli endişeli bir durum yaşamıştır. Ayrıca, Osmanlı'nın, Almanya ve Av.Mac.İmp. saflarında savaşa katılma pozisyonunda görülmeye başlanması Rusya'nın endişelerini daha da artırmıştır. Gelişmeleri hukuksuzluk, illegallik ve tehditkârlık çerçevesinde değerlendiren Paris yönetimi ise, tarafsız bir devlet olarak Osmanlı'nın, İngiltere'de özel sektöre inşa ettirdiği, fakat haksız yere İngiliz yönetimi tarafından el konulan iki savaş gemisinin hangi hukukî esaslarla haczedildiğine kayıtsız kalmıştır. Oysa, Alman gemileri (Goeben ve Breslau) anlaşmalara uygun bir dürüstlükte satın alınarak Osmanlı deniz kuvvetlerine katılmıştır (Reichspost, 19.08.1914, Nr. 392: 1, 3).

Osmanlı Devleti'nin 1911 yılında İngiltere'ye ısmarladığı 'Reşadiye' adlı dretnotun inşası, Balkan Savaşı esnasında taksiti zamanında ödenmediği için gecikmişti. Ayrıca, İngiltere'de Brezilya namına yaptırılmakta olan 'Rio de Janeiro' adlı dretnot da satın alınarak adı 'Sultan Osman' şeklinde değiştirilmiş ve bu her iki zırhlının 1914 yılı içinde Osmanlı yönetimine teslimine karar verilmiştir. Özellikle Fransız basını, büyük bir asabiyet ve düşmanlık hisleriyle, yapılan söz konusu alışverişe tepki göstermekten geri durmamıştır (Bostancı, 2005: 156-157; Bostancı, 2020: 157-158).

Osmanlı yönetiminin, Boğazların güvenliğini; tarafsızlığının, istiklâlinin ve haklarının vazgeçilmez bir parçası olarak telakki ettiğini belirten Reichspost, yeni tedbirlerin alınmaya devam edildiğine dikkatleri çekmiştir. Bu bağlamda, yabancı temsilciliklere gönderilen notayla, Çanakkale'ye giriş yapacak tüm ticari gemilerin kullanmakta oldukları kablosuz telgraf cihazlarını Boğazlar idaresine bırakmaları ve dönüşte geri almaları şartı getirilmiştir. Ayrıca, elçiliklerde, konsolosluklarda, okullarda ve ibadethanelerde bulunan tüm haberleşme cihazlarının uzaklaştırılması kararı alınmıştır (Reichspost, 19.08.1914, Nr. 392: 3).⁴ Söz konusu kararlar, tarafsız devletlerin olumsuz etkilenmesine yol açabilirdi. Bu kapsamda, iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi hususunda Osmanlı, Bulgar ve Romen yetkililer diplomatik, askeri ve ticari münasebetlerin sorunlardan etkilenmemesi için daha fazla temasta bulunmaya başlamışlardır (Reichspost, 19.08.1914, Nr. 392: 3).

Rusya'nın büyük bir tehdit unsuru olduğunu ileri süren Reichspost, ancak, yine de Osmanlı'ya karşı bir savaşı göze alamayacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Aksinin olabilmesi için çok özel bir sebebinin olması gerekliydi. Bu özel sebep, olaylar basit bir şekilde değerlendirildiğinde sadece Çanakkale Boğazı'nı açma isteği olabilirdi. 2, 3, 7 ve 11 Ağustos tarihlerinde gösterdiği bazı teşebbüsler, Rusya'nın boğazlar konusundaki hassasiyetini ortaya koymuştur. İngiliz elçiliği, 7 ve 11 Ağustos günlerinde, Fransız temsilcisi ise 11 Ağustos günü, Rusya'nın isteklerinin karşılanması yönünde meseleye müdahil olmuşlardır (Reichspost, 23.08.1914, Nr. 401: 4-5). Üzerindeki baskılara, Karadeniz'de bir tatbikat yaparak karşılık veren Babiâli, Yavuz Sultan (Goeben), Midilli (Breslau), Barbaros Hayrettin, Turgut Reis, Hamidiye, Mecidiye'nin de yer aldığı savaş gemileri ile adeta bir gövde gösterisi yapmıştır. Petersburg, Osmanlı'nın kara ve deniz kuvvetlerinin gerçekleştirmekte olduğu tüm faaliyetleri yakından takip etmiştir. Rahatsızlıklarını gizlemeyen Rus, İngiliz ve Fransız elçileri, Babiâli'den, 'Goeben' ve 'Breslau' gemilerinin nasıl edinildiğine açıklık getirilmesini istemişlerdir. Donanmanın güçlendirilmesinin herhangi bir saldırı amacı taşımadığı, sadece Türk ordusunun mobilize etmekten ibaret olduğu yönündeki cevap ise kesinlikle tatminkâr bulunmamıştır. Bir bombardımanın gerçekleştirileceği beklentisiyle Sivastopol'deki Rus donanması alarm düzeyine getirilmiş ve Türk ordusunun tüm askeri hareketliliği Petersburg tarafından takibe alınmıştır (Reichspost, 23.08.1914, Nr. 401: 4-5).

Gelişmeler üzerine bir açıklama yapan İngiliz yetkililer, 'Reşadiye' ve 'Sultan Osman' zırhlıları ile iki Şili torpido botunun askeri gereklilik ve testler için alıkonulduğunu söyleyerek, teslimatlarının gerçekleştirileceğini belirtmişlerdir (Reichspost, 23.08.1914, Nr. 401: 4-5). Osmanlı savaş gemilerinin haczedildiği böylesi hassas bir dönemde, donanmasını takviye etmeye çalışan Yunanistan, 90 milyonluk bir harcamayla 'Rivadaria' adlı zırhlının alımını gerçekleştirmeye çalışmıştır (Reichspost, 04.09.1914, Nr. 422: 5).

1 Eylül itibarıyla toplamda 15.000 askerini kaybetmiş bulunan İngiltere'nin, Çanakkale Boğazı'na yönelik manevralarına hız verdiği bilgisini paylaşan Reichspost, Osmanlı yönetiminin tüm duyurularına ve notalarına rağmen bir İngiliz gemisinin boğaza girdiğini, ancak bir mayına takıldığını belirtmiştir. Bu noktada, İngilizlerin böyle bir teşebbüsü boğazı kapatmak için mi yaptıkları, ya da dikkatsizlikten kaynaklanan bir başarısızlık mı olduğu tartışılan bir konu olmuştur. Derinliği ve genişliği dikkate alındığında, bir gemi batırmak suretiyle Türk donanmasının boğazdan Ege'ye geçişini engellemek mümkün görünmüyordu. Benzer yöntemi, Mançurya Savaşı esnasında Japonya denemiş; Port Artur'un girişinde bir gemisini batırmak suretiyle İngilizlerin limandan çıkışını engellemek istemiştir (Reichspost, 18.08.1914, Nr. 445: 3-4).

⁴ Bahriye Nazırlığına bağlı Haritacılık birimi yayımladığı bir yönetmelikle, ticari gemilerin İstanbul Boğazı'ndan kılavuzsuz geçemeyeceğine, güneşin doğuşundan batışına bir saat kalan kadar geçiş işlemlerini tamamlamasına karar vermiştir (Reichspost, 04.09.1914, Nr. 422: 5).

Osmanlı'nın kontrol altına alınmaya çalışıldığının bir hakikat olduğunu belirten Reichspost, 'Kambana' gazetesinin verdiği bir habere dayanarak; Rus elçisi Savinsky'nin, sözlü ve yazılı olarak Bulgar Hükümetine bir teklifte bulunarak, iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek istediğini ileri sürmüştür. Tarafsızlığını korumak isteyen Bulgaristan ise, bu girişime ihtiyatla bakmıştır. Rusya ile geçmişte yaşananlar göz önünde bulundurulduğunda, ağırlıklı olarak sefalet, sürekli endişe ve riyakârlık Bulgarların hafızalarında yer etmiştir. Bulgaristan'a herhangi bir saldırı olduğunda yardım etmeyi taahhüt eden Rusya'nın, asıl planının; Bulgaristan'ı Türklere karşı öncü olarak kullanmak ve bir bahane ile Bulgaristan'a ordusunu konuşlandırarak, buradan hareketle Trakya ve Çanakkale Boğazı'nı ele geçirmektir. 'Kambana' ayrıca, Rusya'nın, Galiçya ve Polonya'yı işgal etmek istediğine de değinmiştir (Reichspost, 18.09.1914, Nr. 445: 3-4).⁵

Rusya'nın Bulgaristan'ı kazanmaya çalıştığı günlerde bir karalama kampanyası başlatan Yunanistan, Bulgaristan'ın Selanik Başkonsolosunu hedef tahtası yaparak, itibarsızlaştırmaya çalışmıştır. Söz konusu tavrın arka planında, Bulgar Konsolosluğuna teslim edilmesi gereken Yunanistan'daki sivil ve askeri esirlerin durumunun olduğu ön görülmüştür (Reichspost, 18.09.1914, Nr. 445: 3-4).

Gün geçtikçe güvenliğinin daha fazla tehdit edildiğini ve İtilaf güçleri ile arasındaki gerilimin sürekli olarak arttığını gören Osmanlı yönetimi, yeni bir adım atarak, Boğazları sadece savaş gemilerine değil, aynı zamanda tüm ticaret gemilerine de kapatmıştır (Reichspost, 29.09.1914, Nr. 464: 3). İngiliz-Fransız birleşik filosunun Çanakkale Boğazı'nın girişinden çekilmemesi durumunda, Babıâli'nin alınan karardan dönmeyeceği kesinleşmiştir (Reichspost, 30.09.1914, Nr. 465: 2-3). İtilaf güçlerinin Çanakkale'den çekilmeleri neredeyse imkânsızdı. İngiliz büyükelçinin tespitine göre, Eylül (1914) ayının sonuna doğru, İstanbul'u "*Silahlı Alman kampına çeviren 4 ile 5 bin arasında Alman topçusu ve denizcisi bulunmaktaydı*". Ayrıca, Almanya'dan Romanya ve Bulgaristan üzerinden Türkiye'ye askeri malzemeler (silahlar, kurşunlar, patlayıcı maddeler) gelmeye başlamıştı. Rus askeri temsilcisi Binbaşı M. Leontyev, bu konuda şu bilgiyi rapor etmiştir (9.10.1914): "*Görülmemiş miktarlarda yapılan talepler ve Almanya'dan gelen askeri malzemelerin devamlı artışı Türk ordularını gerek gıda, elbise ve sargı bezleri açısından gerek silah ve cephane açısından en iyi şekilde desteklemek olanağını vermektedir.*" (Bingöl, 2006: 34).

Öte taraftan, İran'da, Şii liderlerin Rusya'ya karşı ayaklanma çağrısında bulunduğunu haberleştiren Reichspost, Halife taraftarlarının da iştirak ettiği mücadelelerde tüm İslâm unsurlarının mezhep ayrımı gözetmeksizin karşı karşıya kaldıkları işgaller ve kölelikten kurtulmak için silaha sarıldığına dikkatleri çekmiştir. Fars, Türk, Kürt ve Afgan grupları Ruslarla girmiş oldukları çatışmalarda başarılar elde etmişlerdir. İkiyüzlü ve riyakâr siyasetin süre geldiği/yürütüldüğü İslâm coğrafyasında, İngilizlerle Rusların ortak hareket ettiği biliniyordu. Hindistan Müslümanlarının özerklik hareketlerini acımasızca bastıran, yapımı tamamlanan Türk savaş gemilerine el koyan, Çanakkale Boğazı'nı bloke ederek Osmanlı'nın bağımsızlığını kazımak için var gücüyle gayret eden ve Balkan devletlerini Türklere karşı kıskırtmaya çalışan İngiltere'nin, İslâm âlemini imha niyetinden hiç kimsenin bir şüphesi yoktu. Bu durum, Almanya ve Av.Mac.İmp.'na karşı zamanla gelişen bir sempatinin ve dostluğun gerekçesi olmuştur. Benzer durum Bulgaristan için de geçerli olduğundan, Bulgarlarla Türklerin yakınlaşması daha kolay olmaktadır. İngiltere ve Rusya'ya karşı yükselen itirazlar Sofya'dan İstanbul'a, Tahran'a, Kahire'ye ve Hindistan'a kadar hep aynı fikri zeminde buluşmaktaydı (Reichspost, 01.10.1914, Nr. 468: 3).

Bu arada, 21 parçadan oluşan bir İngiliz donanması, Çanakkale açıklarında, uluslararası hukuku bir kenara iterek, Türk karasularında dolaşmış ve her neviden gemileri tehdit ve taciz etmiştir. İngiliz yetkililer bunun sorumlusunun 'Goeben' ve 'Breslau' gemilerini elinde bulunduran Osmanlı'nın olduğunu ileri sürmüşlerdir. Oysa, her iki gemi satın alındıktan sonra, Marmara ve Karadeniz'de Türk karasularının dışına asla çıkmamışlardı. Dolayısıyla bir tehdit oluşturmamışlardır. İtilaf bloğunun burada yapmaya çalıştığı tek şey vardı, o da Osmanlı'yı düşman ve haksız göstermekti. Böyle bir gerekçenin arkasına sığınan İngilizler, Ege'ye doğru açılacak herhangi bir Türk savaş gemisinin vurulacağını duyurmuştur. Bunun bir savaş anlamına geldiğini gören Osmanlı yönetimi, Boğazların kullanımını tamamen yasaklamış, denetimleri sıkılaştırmıştır. Yeni tedbirler alan Osmanlı yönetimi, yabancıların işletmekte olduğu postaneleri kapattığı gibi, kapitülasyonları da tek taraflı olarak kaldırdığını ilân etmiştir. Reichspost, bu kararın Av.Mac.İmp.'nu da etkilediğine değinmiş, ancak Osmanlı'ya herhangi bir suçlama getirmemiştir. Aksine, o güne kadar gerçekleşmiş olan tüm hizmetlerden dolayı müteşekkir olmuştur (Reichspost, 01.10.1914, Nr. 467: 4-5).⁶

İtilaf devletleri, kısa bir süre içerisinde Boğazların açılmasını içeren bir notayı İstanbul'a iletmış, ancak Osmanlı bunu reddetmiştir. Meseleyi ele alan Times (Londra) ve Temps (Paris) ise, Çanakkale yasağı dayatmasının, sadece geçici bir önlem olarak Türkler tarafından kabul edildiğini, kesinlikle yakında kaldırılacağını yazmışlardır. Ayrıca, Osmanlı yönetiminin, İtilaf güçlerine karşı ihtiyatlı davranacağından, herhangi bir düşmanlığa izin vermeyeceğinden, aksi halde bir yıkım, imha ve tahribatla karşı karşıya kalacağından dem vurmüşlardır. Kendisine ait alanın müdafaasına kararlı olan Osmanlı yönetimi, yabancı misyon şeflerine bir genelge göndermiş; Türk karasuları sınırının Kumkale ve Seddülbahir'den itibaren 6 mil olduğunu hatırlatmış ve bu konuda üzerlerine düşeni yapacaklarına işaret etmiştir (Reichspost, 06.10.1914, Nr. 475: 5-6).

⁵ Turan gazetesi, 'Birschewija Wjedomosti'den naklettiği bir habere göre; bir dönem Rusya'nın İstanbul Büyükelçiliği görevini yürütmüş olan Baron Giers'in açıklamalarını şu şekilde değerlendirmiştir: 1-Karadeniz bir Rus denizi olmalı. 2-Çanakkale ve İstanbul Boğazları ile Cebelitarık Boğazı da Rusların olmalı. 3-Buna karşılık Arabistan ve Mezopotamya İngilizlere, 4-Suriye Fransa'ya verilmeliydi. 5-İstanbul ise tarafsız küçük bir devlet olmalıydı (Reichspost, 24.11.1914, Nr. 559: 4-5).

⁶ 'Morningpost'un vermiş olduğu haberde, İngilizlerin 19 savaş gemisinden oluşan bir filoyla Çanakkale önlerinde beklediği ileri sürülmüştür. İngiltere'nin tavrını eleştiren Tanin, tarafsızlığını ilan etmiş ve bu konuda üzerini düşeni yapmakta olan Osmanlıya karşı yürütülen düşmanlığın haksızlığına işaret etmiştir (Reichspost, 02.10.1914, Nr. 469, s. 4).

Bu arada, Karadeniz'den Ege'ye intikaline izin verilmesi istenen bir İngiliz ticaret gemisinin geçişine, Türk yetkililerce, deniz mayınlarının oluşturduğu risk dolayısıyla izin çıkmamıştır. Yine, İngiliz-Fransız diplomatik çevrelerince, Osmanlı hizmetinde bulunan Alman subaylarının ülkelerine geri gönderilmesi teklifi, kabul edilemez bir teklif olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ayrıca Daily Telegraph, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkinin de çok ciddi bir nitelik kazanmış olduğu bilgisini St. Petersburg'dan bildirmiştir (Reichspost, 12.10.1914, Nr. 486: 4).

Çanakkale'de tahkimatı artıran Osmanlı yönetimi, boğazdaki mayınların yerlerini de değiştirmiştir. Zira, daha önce Osmanlı ordusunda görev yapmış olan İngiliz Tuğamiral Limpus bir takım bilgilere vakıftı ve İngiliz-Fransız filosu komutanı Tuğamiral Korr ile bilgi alış verişinde bulunuyordu. Ayrıca, zaman zaman Türk gemilerini takip ederek boğaza giren İtilaf filosunun mayınların yerini belirleyebilme ihtimali oldukça güçlüydü. Bu nedenlerle Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın belirttiği üzere, sistemin tamamen değiştirilmesi gerekmiştir (Reichspost, 15.10.1914, Nr. 492: 2).

2, 14 ve 19 Ekim tarihlerinde keşif uçuşu görevini gerçekleştiren Türk uçakları, İngiliz-Fransız birleşik donamasının güçlerini oldukça arttırdığı görülmüş ve Çanakkale Boğazı'na bir çıkarma harekâtının uzak olmayacağı anlaşılmıştır (Yalçın, 2015: 352).

Boğazların kapatılmış olmasını eleştiren 'Odesskija Novosti' gazetesi ise, bu durumun Türklerin tarafsızlığını ortadan kaldırdığı gibi, uluslararası hukukun da çiğnenmesi anlamına geldiğine işaret etmiştir. Rusya'nın Avrupa ile ticaretinin önemli bir bölümünü bu su yolu üzerinden gerçekleştirdiğine değinen gazete, vuku bulan tek gerçeğin, Çanakkale'nin felç hale getirilerek, Almanların aşırılıklarının korunduğu değerlendirilmesinde bulunmuştur. Tüm sivil dünya açısından önem arz eden boğazların kapatılmasının bir tutarsızlık, saçmalık, vefasızlık, kapris ve ihmâl olduğunun altı çizilmiştir (Reichspost, 30.10.1914, Nr. 517: 4-5).

3. SİVASTOPOL BOMBARDIMANI; DEĞİŞEN DENGELER VE MANİPÜLASYONLAR

"Kuşkusuz, tüm kesimler açısından Türk Boğazları farklı nedenlerle ayrı bir önemi haizdi" diyen Reichspost, yaşanmakta olan gerginliğin bir sıcak çatışmaya dönmesinin an meselesi olduğuna işaret etmiştir. Nitekim, Karadeniz'e çıkmak üzere olan Osmanlı donanmasına bir kısım Rus savaş gemilerinin ateş açması sonucu çatışma başlamıştır. Ateşe karşılık veren Türk kuvvetleri, iki Rus gemisini batırarak, otuzdan fazla Rus askeri esir alınmıştır. Çatışmanın devamında, biri mayın gemisi olmak üzere iki Rus gemisi daha batırılmıştır. Ruslar, bu esnada on sekizi subay olmak üzere yüz beş askerini daha kaybetmiştir (Reichspost, 31.10.1914, Nr. 519: 1).⁷

Rus donanmasıyla ilgili olarak sayısal veriler paylaşan gazete şu bilgileri nakletmiştir: Rusya'nın Karadeniz filusunda; 'Joann Statoust', 'Swjatol Jevstafi' (her biri 13.000 ton), 'Panteleimon' (Potemkin) (12.800 ton) ve 'Rostisslaw' (9.000 ton) adında dört amiral gemisi vardı. İlk üçünde dörder adet 30 cm çapında top ile birçok orta boy top bulunmaktaydı. Dördüncüsü ise, dört adet 25 cm çapında top ile sekiz adet orta boy silahla donatılmıştır. Buna ek olarak, Karadeniz filusunda demode olmuş denebilecek dört büyük zırhlı daha bulunuyordu. İçlerinden 'Tri-Swiatitelija' (13.500 ton) 1912 yılında modernize edilmiştir. Söz konusu gemilerin hepsi 15,6-17 arası deniz mili hıza sahipti. 6.800'er tonluk 'Kapul' ve 'Pamjatj-Mercurja' adlı zırhlı kruvazörler dışında, 1.250'er tonluk -biri 'Donez' olmak üzere- üç adet zırhsız kruvazör daha mevcuttu. Dokuz tanesi 1.100 tonluk ve hızları 35 deniz mili olmak üzere toplamda yirmi altı modern destroyer ile sekiz denizaltı, iki mayın gemisi (Beresanj, Prut) ve birçok özel gemi daha Rus donanmasına güç katmıştır (Reichspost, 31.10.1914, Nr. 519: 2).

"Artık sözlerin değil silahların konuşurulduğu bir sürece girilmiştir." diyen Reichspost, aylardır İtilaf devletlerinin düşmanlıklarına tahammül etmek zorunda kalan Türk yönetiminin, gereksiz formalitelerden kurtulduğuna değinmiştir. Buna göre; Boğazların tarafsızlık sürecinde bir anlam taşımayan nöbeti sona ermiştir. İşin bu raddeye gelmesinde pek çok yanlışlık vardı. İngilizlerin, yapımı tamamlanmış iki Türk gemisine el koyması, İtilaf devletleri elçilerinin İstanbul'da sürekli oluşturmaya çalıştığı baskı ve tehdit, Çanakkale Boğazı'ndan Türk gemilerinin geçmesine izin verilmemesi, sürekli İngiliz-Fransız müşterek filosu tarafından gözetlenme, Mısır Hidivliği'nin sıkıntılı tavrı gibi faktörler bunlardan sadece bir kaçıydı. Buna karşın, Almanya daima tutarlı davranmış, ayrıca General Liman von Sanders, verimli bir şekilde Osmanlı'daki hizmetlerine devam etmiştir (Reichspost, 31.10.1914, Nr. 519: 2). 27 Ekim 1913 tarihinde imzalanan bir protokolle ordunun modernizasyonu görevine başlayan Alman Askeri İslahat Heyeti, ilerleyen zamanlarda daima Rusya'nın rahatsızlığının bir kaynağı olmuştur. Ne de olsa boğazlar, Almanya'nın güdümünde, kendini yenilemiş güçlü bir Osmanlı'nın elinde olmamalıydı (Karaca, 2011: 204-205).⁸

1914 yılı 29 Ekim günü, Osmanlı donanması tatbikat hazırlığında, Rus mayın gemilerinin boğazın girişini mayınlamaya çalıştığı fark edilmiş ve derhal müdahale edilerek bu düşmanca eylem bertaraf edilmiştir. Teşebbüsü açık eden Osmanlı yönetimi, Rus yönetimini bilgilendirerek derhâl bir inceleme başlatılmasını istemiştir. Sebeplerinin açıklığa kavuşturulması çabası, Osmanlı Devleti'nin hâlâ tarafsızlığını muhafazaya çalışmasından kaynaklanmıştır. Rus yönetimi, talebi dikkate almadığı gibi, bir yandan İstanbul'daki elçisini geri çağırarak, bir yandan da Erzurum'daki birliklerine hareket emri vermiştir. Aynı zaman zarfında düşmanca bir tavır sergileyen İngiltere ve Fransa, elçilerini geri çağırarak, İngiliz-Fransız

⁷ 'Universul'un (Bükreş) verdiği bilgiye göre, batırılan gemilerden biri 'Donez' idi. 1887'de inşa edilmiş olan gemi; zırhsız, 1250 ton ağırlığında, azami 12 mil hız yapabilen, iki adet 20,3 cm çapında, bir adet de 15 cm çapında toplara sahipti. Mürettebatı ise 135 kişiydi (Reichspost, 31.10.1914, Nr. 519: 1)

⁸ Almanya'nın görevlendireceği Askeri Heyet için talep ettiği; ordunun disiplini, terfi, eğitim, donatım, terfi, mükâfat, silahlanma, levazım, demiryolları, telefon, telgraf, ulaştırma, hava kuvvetleri, seferberlik gibi konularda söz ve oy hakkı ayrıcalığı İtilaf bloğunun hiçbir devleti açısından kabul edilebilir değildi (Karaca, 2011: 204-205).

müşterek donanması Çanakkale'yi ve tek başına İngiliz donanması Akabe'yi bombardımana tutmuştur. Durumu değerlendiren Halife Sultan ve Babıâli, adı geçen devletlere yönelik savaş kararı almıştır (Reichspost, 13.11.1914, Nr. 541: 5).

İstanbul Boğazı girişini kontrol ve Karadeniz'de üstünlük elde etmeye çalışan Rus filosuna karşı başarı sağlayan Türk donanması, hız kesmeden kuzeye yönelerek, 'Odessa', 'Novorossiysk' ve 'Sivastopol' adlı Rus liman şehirlerini ve donanmasını bombardımana tutmuştur. Bu şaşırtıcı ve düşmanın en can alıcı noktasına yapılan taarruz, aynı zamanda Türklerin azim ve liderlik becerisine sahip olduklarının yanı sıra, Balkan savaşlarından itibaren nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiklerinin bir göstergesi olmuştur. Alev alan Rus-Türk savaşı, sürmekte olan büyük savaşın ateşini ölçülemeyecek bir hale getirmiştir. İstanbul, sadece Ruslara karşı değil, aynı zamanda onun müttefiklerine karşı da savaş misyonu yüklenmiştir. Kafkaslarda, Moskova ile meşgul olunurken, Süveyş Kanalı'nda da İngilizlerle ilgilenmek gerekiyordu. Adeta bir kale duvarı gibi yükselmekte olan ve 1877'den sonra Rus-Ermeni kuvvetlerinin işgali altında bulunan Kars'ın tekrar fethedilmeden, Kafkaslara doğru ilerlemenin ve oradaki Müslümanların beklentilerinin karşılanmasının imkânsızlaştığı önemli bir ayrıntı olmuştur (Reichspost, 31.10.1914, Nr. 519: 2).

"Rusların ve İngilizlerin, Osmanlı ve İslâm âlemine karşı bakış açıları son derece keskin ve tahammülsüzdü." paylaşımını yapan Reichspost, özellikle İngilizlerin anti-İslâmcı karakter taşıyan politikalarının her hadisede kendisini gösterdiğine işaret etmiştir. Bir zamanların Başbakanı Gladstone, Avam Kamarasında yaptığı konuşmada, "*Kur'an'ın lanetli bir kitap olduğunu ve yeryüzünde bulunduğu sürece dünyanın huzur elde edemeyeceğini*" söylemesi unutulmamıştır demiştir. İngilizlerin, Fas ve İran'da yapıp ettikleri hep aynı anlayışın ürünüydü. Bir asırdır, tüm imkânlarını seferber eden İngiltere, sömürgeci tüccarlarına yeni alanlar açmak için bütün İslâm devletlerinin varlığını yeryüzünden kazımak istemiştir (Reichspost, 13.11.1914, Nr. 541: 5-6).

3 Kasım sabahı İngiliz-Fransız müşterek filosu harekete geçerek Çanakkale'yi bombardımana başlamıştır. 'Inflexible', 'Indefatigable', 'Gloucester', 'Defence' (İngiliz), 'Republique', 'Bouvet' (Fransız) adlı büyük ve etkili savaş gemilerinin uzak mesafeden yaklaşık 240 atış yaptıkları saldırıda herhangi bir başarı elde edilememiştir. Türk mevzilerinden saldırıya sadece 10 atışla karşılık verilmiştir (Reichspost, 05.11.1914, Nr. 528: 1-2).⁹ Çanakkale dışında, Akabe ve Mısır ile dünyanın ilk petrol limanı olma özelliğine sahip ve 1878 Berlin Konferansı'nda Ruslara verilen 30.000 nüfuslu Batum'da ve de Kafkaslar'da da büyük bir hareketlilik göze çarpmıştır (Reichspost, 04.11.1914, Nr. 526: 1).¹⁰

Halifenin cihat çağrısına karşı önlem almak isteyen İngiltere, Kıbrıs'ta, Müslümanların ibadet etmelerini yasaklamış ve Şeyhülislâmın yetkilerini sonlandırmıştır. Müslüman halk, bir isyan başlatarak itirazını dile getirmiş, buna karşılık olarak İngiltere adayı ilhak etmiştir. Bu savaş sadece askeri, siyasi, iktisadi bir anlam taşımıyordu. Kutsal bir mahiyeti de haizdi. Fransa, İngiltere ve Rusya karşısında hayatta kalma ve ayağa kalkma mücadelesiydi. Mücadeleyi verecek olan Türk ordusunun durumunu değerlendiren oryantalist Prof. Strauß(s), Türkiye'nin Fatih Sultan Mehmet'ten bu tarafa böylesine güçlü ve iyi bir donanmaya sahip olmadığını belirtmiş, Suriye, Anadolu, Mezopotamya ve Avrupa'da konuşlandırılmış kuvvetlerin varlığına işaret etmiştir (Reichspost, 18.11.1914, Nr. 549: 2).

Tüm alanlarda büyük bir hareketlilik gözlemlenmekteydi. Adriyatik'ten ayrılan İngiliz-Fransız müşterek donanmasının Ege'ye doğru yöneldiği (Reichspost, 02.12.1914, Nr. 573: 5), Türk uçaklarının 'Tenedos' (Bozcaada) ve 'Simferopol' (Akmescit) üzerinde keşif uçuşları yaptığı müşahede edilmiştir (Reichspost, 06.12.1914, Nr. 582: 5). Güçlü akıntıya ve mayınlara rağmen Çanakkale Boğazı'na giren İngiliz denizaltısı 'B-11' ise, 'Mesudiye' zırhlısını batırmayı başararak geri dönmüştür (Reichspost, 17.12.1914, Nr. 599: 5).¹¹ 'Corriere della Sera'nın belirttiği üzere, Türk ordusunun Mısır, Suriye ve Filistin'e yönelik büyük bir hazırlık içerisinde olduğu ve yaklaşık üç aydır kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bölgedeki ağaçları kamulaştırdığı da kaydedilmiştir (Reichspost, 18.12.1914, Nr. 602: 2).

Osmanlı tebaasının can ve mal emniyetinin sağlanması amacıyla daha güvenli bölgelere gönderilmesi gerekiyordu. Ancak, bunun öncesinde düşman devlet vatandaşlarının sahiller, sınırlara yakın bölgelerle, demiryolu güzergâhlarında olmaları sakıncalı görüldüğünden, Harbiye Nezareti, bu gibi kimselerin iç kesimlere sevki için tezkere çıkarmış, Heyet-i Vükela da kendi değerlendirmesini yaparak, bunların arasından casusluk yapabilecek şüpheli kimseleri iç bölgelere sevk etmeyi kararlaştırmıştır (Çelik, 2015: 413).

"Avrupa'daki büyük savaşın bundan sonra tarafsız devletleri nasıl etkileyeceği bir muamma idi." diyen Reichspost, Rus yanlılarının beklentisinin, kısa bir süre sonra Bulgaristan'ın Moskova'nın yanında yer alacağı yönündeki bilgisini paylaşmıştır. "*Oysa bu düşünce pek akıllıca görünmüyordu.*" değerlendirmesini yapan gazete, "*geçmişte Ruslara elini veren Bulgarların ne denli aldatıldıkları ortadaydı*" demiştir. Mesela; 1885 yılında Kuzey ve Güney Bulgaristan'ın birleşmesi çalışmaları son noktaya geldiğinde bunu engelleyen güç Rusya olmuştu. Eğer Avusturya ve İtalya'nın vetosu olmasaydı, Moskova, Bulgaristan'da daha büyük sorunlara yol açmış olacaktı. Boğazları şiddetle arzulayan bir Rusya'nın Bulgarları düşman görmemesi beklenemezdi.

⁹ İngiliz Deniz Kuvvetlerini eleştiren Times, bir kusur ve kasıt bulmak peşinde olmadığını belirterek Churchill'den; Anvers'deki kayıpların, 'Goeben' ve 'Breslau'nun İngilizlerden nasıl kaçabildiklerinin ve Coronel Savaşı'nın mahiyetinin belirtilmesini istemiştir (Reichspost, 05.11.1914, Nr. 528: s. 2).

¹⁰ Maliye Nazırı Cavid Bey'in istifası dikkate değer bir diğer gelişme olmuştur (Reichspost, 04.11.1914, Nr. 526: 1).

¹¹ Hayfa ve Gazze arasında bulunan bir Osmanlı karakolunu da bombalayan İngiliz gemileri herhangi bir sonuç alamamışlardır. Rus zırhlısı 'Askold' ise, Beyrut açıklarında küçük bir gemiyi batırmayı başarmıştır (Reichspost, 17.12.1914, Nr. 599: 5).

Dolayısıyla Bulgaristan'ın ilgisinin daha çok Almanya ve Avusturya'ya yönelik olacağı öngörülmüştür (Reichspost, 27.12.1914, Nr. 614: 4).¹²

Osmanlı'nın Avrupa ve Asya topraklarının paylaşımı konusunda anlaşmış olsalar da, Rusya ile İngiltere arasında bir İstanbul anlaşmazlığının yaşandığını belirten 'Akropolis' gazetesi (Atina), bu meselenin zorluğuna dikkatleri çekmek istemiştir (Reichspost, 29.12.1914, Nr. 616: 4).¹³ Ayrıca, Mısır'daki askeri durumla ilgili bağlantı kuran çeşitli çevreler, Türk kuvvetlerinin Süveyş'e yönelik baskıları devam ettiği sürece, İngiltere'nin boğazlar konusundaki ısrarına devam edeceği, hatta daha kapsamlı bir askeri operasyona başvuracağı değerlendirilmesinde bulunulmuştur (Reichspost, 01.01.1915, Nr. 1: 8). İngiltere'nin kendi çıkarlarını korumak için her türlü adımı atacağından şüphe etmeyen kimi Rus askeri yetkililer, Londra'nın tarih boyunca hem Almanya'nın, hem de Rusya'nın kadim düşmanı olduğunu söylemişlerdir. Geçmiş bunun örnekleri ile doluydu. Dolayısıyla, savaşın asıl tarafı Fransa ve İngiltere idi. Her şey bittiğinde en kazançlı çıkan taraf İngiltere olacaktı. Almanya'nın payına ise büyük bir yıkım düşecekti (Reichspost, 08.01.1915, Nr. 12: 1-2).¹⁴

İngiltere'nin geleneksel siyasetini/diplomasisini bilmeden, neyin nasıl gerçekleştiğinin/gerçekleşeceğinin belirlenmesi oldukça zordu. Rusya'nın en büyük hayali 'Türk Boğazları'na yerleşmekti. Ayastefanos Antlaşması ile bu amacına çok yaklaşmıştı. An itibarıyla, İngiltere'nin bir müttefiki olması, bunu yeniden gerçekleşmesi ihtimalini ortaya çıkarmıştı. Ancak, boğazlara yerleşecek bir Rusya'nın, kısa bir süre sonra Süveyş ve Hindistan üzerinde de etkili olacağını bilmeyen yoktu (Reichspost, 12.01.1915, Nr. 17: 4-5).¹⁵

13 Ocak 1915'te toplanan İngiliz Savaş Komitesi, Çanakkale Boğazı'nı aşmaya yönelik Churchill'in toplantıda ortaya koyduğu bir savaş planını kabul etmiştir. Plana göre; boğazdaki dış kaleler uzun menzilli zırhlı toplarla dövülerek tahrip edilecek, ardından boğazın iç kısmında bulunan kalelerin sistematik olarak tahribine ağırlık verilecekti (Şahin, 2015: 249).

Çanakkale Cephesi'ndeki ablukasını sürdüren İtilaf donanması, aralıklarla Türk istihkâmlarını dövmeye devam etmiştir. Osmaniye ve Orhaniye tabyalarının susturulduğu yönündeki haberlerin asılsız olduğuna dair açıklamaların dışında, Çanakkale Boğazı'nın işgal edilemeyeceği, bir kara çıkarmasının yapılması durumunda herhangi bir neticenin alınmayacağı belirtilmiştir (Reichspost, 09.01.1915, Nr. 14: 2). Boğazlardan geçmenin basit bir iş olmadığı, vuku bulan hadiselerle de teyit edilmekteydi. Kısa bir süre önce 'Curie' ve 'Bernoulli' denizaltılarını kaybeden Fransızlar, son olarak 'Saphir' i de boğazın sularında yitirmiştir. Güçlü ve doğru bir şekilde, hem karadaki istihkâmlarla, hem de sulardaki mayınlarla tahkim edilmiş olan boğazlar, etkili bir savunma sistemine sahipti (Reichspost, 16.01.1915, Nr. 26: 1).¹⁶

Bir dönem Osmanlı mebusluğu yapmış olan Radev'in, Tasvir-i Efkâr'da yayımlanan makalesinde, Türk-Bulgar birlikteliğinin neden gerekli olduğuna dair belirlediği önemli tespitler vardı. Radev, Çanakkale ile birlikte İstanbul'a yerleşecek bir Rusya'nın, aynı zamanda Bulgaristan'ın doğusunu da işgal edeceğine işaret etmiş ve bunun Bulgaristan'ın imhası anlamına geleceğine dikkatleri çekmiştir. Balkan savaşları esnasında, kısa bir dönem İstanbul'u almak isteğinin dışında Bulgaristan'ın, ne Sırlar kadar hırslı, ne de Yunanlılar kadar idealist (ütopik) olduğuna değinen Radev, dünyaya hükmetmek gibi bir niyetlerinin bulunmadığını da dile getirmiştir. Türklerin, Türk-İslâm ulusu olmak yönündeki gelişimini de hayranlıkla izlediğini söylemiştir. Tespitlerden ve açıklamalardan memnuniyet duyan Tanin ise, iki devlet arasında acilen siyasi ve askeri bir ittifakın kurulmasının önemini vurgulamıştır (Reichspost, 22.01.1915, Nr. 36: 2).¹⁷

'Russtoje Slowo'dan nakledilen bir haber, Türk-Bulgar ittifakının mecburiyetine ışık tutmaktaydı. Ruslarla Türkler arasında birçok savaş yapılmış, pek çok kurban verilmiştir. Ne var ki, semeresini hep başkaları toplamıştır. İngiltere Mısır'ı, İtalya Trablusgarp'ı, Yunanistan Selanik'i, Sırbistan Makedonya'yı elde ederken, buna mukabil Rusya hiçbir şey elde edememiştir. Artık Rusya için, "*İstanbul'u, Boğazları almaktan başka bir düşünce yoktu. Gelecekte Karadeniz'e Rus denizi denmeli ve bütün bunlar I. Dünya Savaşı'nın bir ödülü olarak gerçekleşmeliydi*" (Reichspost, 09.02.1915, Nr. 64: 4). Bir süredir dolaşımda olan 'Turuncu Kitap'taki kayıtlara bakıldığında, Almanya'nın, Rus tehlikesine karşılık İstanbul'daki faaliyetlerine ağırlık verdiği görülmüştür. Ordusunda ıslahat yapmak için Almanya'dan askeri uzman talep eden Osmanlı yönetimi, aslında hiç bilmediği bir siyasetle karşı karşıya bırakılmıştır. Liman von Sanders ve diğer Alman subaylarının, orduyu yeniden düzenlerken sahip oldukları nüfuzu, Almanya'nın çıkarları doğrultusunda, Rusya'ya karşı kullanmışlardır. Bu nedenle, ortaya çıkan 'Goeben' meselesi de, Alman siyasetinin ve baskısının bir sonucuydu (Reichspost, 11.02.1915, Nr. 68: 2). Rus Dışişleri Bakanlığı, yayımladığı söz konusu kitapla, Alman diplomasisinin İstanbul'u karmaşık entrikalar ağına nasıl düşürdüğünü ortaya

¹² Bu esnada İngiliz-Fransız müşterek donanmasının Çanakkale'deki faaliyetlerini sürdürdüğü 'Londraner News' tarafından yazılmıştır (Reichspost, 25.12.1914, Nr. 613: 3, 7); Tarafsızlığı devam eden Bulgaristan'ın Dedeoğaç kenti açıklarında İtalyan gemisi Torino'da bir arama yapan Fransız zırhlısı yetkilileri, İstanbul'a gitmek isteyen sekiz Türk yolcusunu tutuklamışlardır (Reichspost, 27.12.1914, Nr. 614: 4).

¹³ Bu arada, Fransızların komuta ettiği, Çanakkale önlerindeki müttefik donanması 40 gemiyle daha takviye edilmiştir. Selanik ise, bir İtilaf üssüne dönüştürülmüştür (Reichspost, 30.12.1914, Nr. 618: 3).

¹⁴ Denizlerindeki işletme hakkının büyük bir bölümünü özel mütebbislerle ve yabancılara devretmiş olan Osmanlı yönetimi, bu uygulamaya son verecek bir yönetmelik hazırlamış, pilotaj da dâhil tüm işlemleri devlet uhdesinde toplamıştır. Böylece, yabancı gemilerin yerel mahkemelerce denetlenmesi ve muhakeme edilmesi imkânı sağlanmıştır (Reichspost, 08.01.1915, Nr. 12: 2).

¹⁵ İkdâm'ın bir tespitine göre; İstanbul ile ilişkileri iyi olan İtalya'nın, Çanakkale'de gerçekleştirilecek büyük bir işgal hamlesine rıza göstermeyeceği ileri sürülmüştür. Roma Hükümetinin bu konudaki tavrının belirgin olduğuna dikkat çekilmiştir (Reichspost, 13.01.1915, Nr. 20: 2).

¹⁶ Mayına çarparak batan 450 tonluk gemide, altı adet 45 cm'lik torpido ve 25 mürtebat bulunmaktaydı. Denizaltında 12.5, üstünde ise 10.3'lük bir hızla sahipti (Reichspost, 16.01.1915, Nr. 26: 1); (Reichspost, 18.01.1915, Nr. 28: 4); (Reichspost, 19.01.1915, Nr. 29: 5).

¹⁷ Osmanlı Kafkas Ordusu Kumandanlığının verdiği bilgilere göre; Rusların doğuda işgal ettikleri yerlerden çekilirken, savunmasız yaşlıları ve çocukları katletmiş, limanlardaki gemileri (Hopa, Rize) yakmış, halka ait ne varsa tahrip etmiştir. Bütün bunlar uluslararası hukuka aykırıydı (Reichspost, 18.01.1915, Nr. 28: 4-5); Savaş esnasında Ruslardan ele geçirilen silahlar, halkın coşku ve sevinç gösterileri arasında Erzurum'a getirilmiştir. Elçilik çalışanı bir Yunanlı, Türk donanmasıyla ilgili casusluk yaptığı gerekçesiyle İstanbul'da tutuklanmış, olay iki ülke arasında krize yol açmıştır (Reichspost, 27.01.1915, Nr. 43: 4).

koymaya çalışmış, Rusya Müslümanlarını, Osmanlı Devleti'nin İslâmiyet namına değil de Alman çıkarları uğruna savaşmakta olduğuna inandırmak istemiştir (Öğün & Sibgatullina, 2013: 102-103). Duma'da, çiftçiler, Ortodoks din adamları, Lehler, Ermeniler, Estonlar, Letonlar, Yahudiler ve Kazan Müslümanlarının yoğun alkışları arasında bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı Sasonov, Almanya'yı, Boğazları dolayısıyla da Osmanlı Devleti'ni hedef almıştır. Almanya'ya karşı hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağını, Boğazların ve İstanbul'un kazanılacağını iddia etmiştir. Gerçekleşen kenetlenmeden büyük memnuniyet duyulmuştur. İngiltere ve Fransa'dan gerekli desteğin verildiği belirtilmiştir (Reichspost, 12.02.1915, Nr. 70: 3).

'Berlingste Tidende'nin haberine göre; Boğazların kapatılmasını şiddetle eleştiren İngiltere Başbakanı Asquith, Hindistan ticaretinin kısıtlanmasının, Arjantin'de rekoltenin düşük çıkmış olmasının ve Çanakkale'nin kilitlenmesinin emtia fiyatlarında artışa yol açtığına işaret ederek, zamanla bir düzelmenin gerçekleşeceğini ileri sürmüştür (Reichspost, 13.02.1915, Nr. 73: 1). Yılda 5-6 milyon ton civarında buğdayı dünya piyasalarına arz eden Rusya, bilhassa Çanakkale Boğazı'nın kapatılmasından dolayı bu ticareti gerçekleştirememekteydi (Reichspost, 14.02.1915, Nr. 74: 13).

Reichspost, "ülkelerin Haziran 1914-Şubat 1915 arası gerçekleşen borç artış miktarı, savaşla birlikte yüksek meblağlara ulaşmıştır" bilgisini paylaşarak şu verileri neşretmiştir (Reichspost, 25.02.1915, Nr. 92: 3):

	Eski	Yeni	Toplam
Büyük Britanya	661	+312	973
Fransa	1.315	+363	1.678
Rusya	890	+520	1.410
Almanya	240	+520	760
Av.Mac.Imp.	490	+363	853
Sırbistan	26	+26	52
Belçika	148	+26	174

4. 18 MART ÖNCESİ SON GÖRÜNÜM

"İddia edildiği kadarıyla, Osmanlı savaşa katılmasaydı dahi, Rusya, müttefiklerinden aldığı destekle, hayallerini gerçekleştirmek için ne pahasına olursa olsun harekete geçecekti." diyen Reichspost, bunu, Rusya'nın sadece kendi çıkarlarını düşündüğünün bir delili olarak görmüştür. Bu durumda, zafer kazanması halinde İngiltere ve Fransa açısından bir tehdit olma özelliği taşıyan Rusya'nın, ciddi bir sorun teşkil ettiğine dikkat çekmiştir. Onun içindir ki, halen devam eden ittifakları, ne uzun süreli olacaktı, ne de bir başarı getirecekti (Reichspost, 15.02.1915, Nr. 75: 3).

Çanakkale Cephesi'ne hava muharip birliği göndermeye karar veren İtilaf güçleri, bu faaliyeti, üzerinde 6 deniz uçağı ile 2 kara uçağı bulunduran 'Ark Royal Uçak Gemisi'ni 17 Şubat günü intikal ettirerek gerçekleştirmişlerdir. Alman denizaltılarının etkin bir şekilde bölgede yüzmeye başlamasıyla birlikte, Gökçeada, Limni, Bozcaada, Midilli, Sakız, Sisam ve Bozcaada'da da muharip uçak birlikleri teşkil etmek mecburiyetinde kalmışlardır (Yalçın, 2015: 354).

19 Şubat 1915 günü, boğaza yönelen itilaf donanması, saat 08:30'dan itibaren yedi saat boyunca, toplamda 600 atışı bulan büyük bir bombardıman gerçekleştirmiş, ancak herhangi bir başarı kaydedememiştir. Aksine üç gemisi iş göremez hale gelmiştir (Reichspost, 20.02.1915, Nr. 85: 1; Reichspost, 22.02.1915, Nr. 87: 4). 25 Şubat'ta, saat 10:00-17:30 arası yaşanan ikinci bir bombardımanda 'Agamemnon' ve iki zırhlıyı daha vurmayı başaran Türk bataryaları, İtilaf donanmasının Bozcaada'ya çekilmesine yol açmıştır (Reichspost, 26.02.1915, Nr. 95: 2). 26 Şubat'ta 22 adet büyük zırhlının ve 20 adet torpido botunun yer aldığı saldırının da püskürtüldüğü ve Türk mevzilerinin herhangi bir büyük olumsuzluk yaşamadığı kaydedilmiştir (Reichspost, 28.02.1915, Nr. 98: 4). Askeri yetkililerin de görüşünü alan Babıâli, kamuoyunda gelişmesi muhtemel asılsız korku ve kaygıları izale etmek üzere, birçok muhabirin cepheye götürülmesine karar vermiştir. İncelemeler çerçevesinde, iki bin yıllık savaş tarihi boyunca Çanakkale'nin hiç bu kadar hazırlıklı olmadığı tespitinde bulunulmuştur (Reichspost, 04.03.1915, Nr. 105: 2).¹⁸

Türk tabyalarına ve istihkâmlarına yönelik birçok bomba fırlatan İtilaf donanması, neredeyse hiçbir başarı elde edememiştir. Oysa, 18 atışın 14'ünü hedefle buluşturan Türk topçusu, mayınların da katkısıyla altı gemiye üst düzeyde zarar vermiştir. 'Tiger'in battığı, 'Lion'un ağır yara aldığı çarpışmalarda, 'Agamemnon', 'Lord Nelson', 'Queen Mary' ve 'Prinzess Royal' hasar gören diğer gemiler olmuşlardır. Ortaya çıkan manzaraya rağmen, bedeli ne olursa olsun Çanakkale Boğazı'na yönelik harekâtın devam etmesi gerektiğini ileri süren Times, Rusya'nın Akdeniz'le buluşturmasının silah ve hububat sevkiyatı bakımından önemine dikkatleri çekmiştir. İtilaf devletlerinin büyük değer atfettiği Çanakkale harekâtı, tarafsız devletler nezdinde de ayrı bir önemi haizdi. Yunanistan, İstanbul için iddia ve isteklerini seslendirirken, İtalya, Bulgaristan ve Romanya yaklaşan Rus tehdit ve tehlikesine karşı ciddi bir huzursuzluk içine düşmüştür (Reichspost, 04.03.1915, Nr. 104: 5).¹⁹ Yegâne hedeflerinin İstanbul olduğunu açıkça belirten Sasonov, "bütün Yakındoğu denizlerinin ve Tuna'nın anahtarlarını Rusya'ya kazandırmak istiyordu." Bu hedefini gerçekleştirmek için ilk etapta Romanya'nın dostluğunun ve desteğinin sağlanması gerekiyordu. Karadeniz ve Dobruca'daki hakları Moskova tarafından garanti edilen Romanya, Çarlık ordusunun kendi topraklarında

¹⁸ Israrlı bir şekilde boğazda terör estiren müttefiklerin, Nagara geçidini aşarak İstanbul'a ulaşmaları asla mümkün değildi (Reichspost, 04.03.1915, Nr. 104: 5).

¹⁹ Rus-İngiliz anlaşmasının sağlanmış olması, Sasonov ve Grey'in birbirini destekleyen açıklamaları tarafsızların pozisyonuna etki edecek yönde olmuştur (Reichspost, 27.02.1915, Nr. 96, s. 3-4).

konuşlandırılmasını da içeren bir teklifi tereddütsüz reddetmiştir. Zira, böyle bir anlaşmayı kabul etmek, Romanya'nın kendi özgürlüğünden yoksun hale gelmesi ve sonunda çığnemesi anlamına gelecekti (Reichspost, 01.03.1915, Nr. 99: 1, 3).²⁰

"Romanya'ya göre, İngiltere ve Fransa'nın, İstanbul ve Çanakkale ile ilgili eski planlarını yürüten Rusya'ya engel olacağı düşüncesi, korkunç bir yanlıgı olurdu." bilgisini paylaşan Reichspost, "Almanya'nın askeri üstünlüğünün ve ekonomik gücünün Romanya'ya rahatsız etmediği, aksine geçmişte sağlanan yüksek performansın Almanya tarafından desteklendiği gerçeği önemliydi" demiştir. Bu noktada, Rusya'nın toplumsal barbarlığı yerine sivilleşmenin önünü açacak bir Alman yanlılığı, daha faydalı bulunacaktı. 'Kambana'ya göre, benzer bir durum Bulgaristan için de geçerliydi. Beklenti, Türk silahlarının gerçekleşen savunmada başarı sağlaması yönündeydi, böylece elde edilecek başarı aynı zamanda Bulgaristan'ın da zaferi olacaktı (Reichspost, 05.03.1915, Nr. 106: 5).

Çanakkale'ye yönelik gerçekleştirilen operasyonun yol açtığı huzursuzluk, bir bakıma İstanbul'dan ziyade, Balkan başkentlerinde daha fazla hissedilmiştir. Çanakkale'yi geçmek ve İstanbul'a ulaşmak kolay bir hadise değildi. Daily Mail'in paylaştığı bilgilere göre; Çanakkale bombardımanı sırasında ortaya çıkan gerçek, kimsenin varlığından haberdar bulunmadığı birkaç yeni kalenin inşa edildiği ve uzun menzilli Alman silahlarıyla donatıldığıydı (Reichspost, 06.03.1915, Nr. 108: 4-5). Çanakkale Boğazı'nda kısmen ilerleme imkânı bulunsu da, Nagara mıntikasındaki mayınları temizlemek ve karadaki tahkimatı etkisizleştirmek mümkün görünmemekteydi (Reichspost, 05.03.1915, Nr. 106: 4-5).

Savaşın kendisi ve boğazların kapalı olması Rusya'nın ticari göstergelerini risk altında olduğuna işaret etmekteydi. 'Telegraphen-Union'un paylaştığı verilere göre, ithalat ve ihracat göstergeleri sıkıntının büyüklüğünü gözler önüne sermekteydi. 1-15 Ocak arası gerçekleşen ihracat 2.553.000 Ruble iken, bir önceki yılın aynı döneminde 50.312.000 Rublelik meblağ yakalanmıştı. İthalat, aynı dönem için 58.858.000 Ruble olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıl bu miktar 8.526.000 Ruble idi. Rus devlet gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturan gümrük gelirlerinin ciddi bir düşüşle karşı karşıya kalması Moskova için bir diğer önemli handikapı (Reichspost, 05.03.1915, Nr. 106: 3). Petersburg, Londra ve Paris arasında borçlanma işlemlerinin sorunsuz bir biçimde yürütülebilmesi için yoğun çaba sarf edilmekteydi. Hazine bonusu üzerinden borçlanmaya gitmiş olan Rusya'nın, Ocak ayı itibarıyla mali açıdan kötü bir görünüme sahip olması kaygı vericiydi. Berlin'in kısa sürede düşürülebilmesi, boğazların her türlü işleme kapatılmış olması ve Rusya'nın borçlarını ödeyebilmesi bakımından ana getiri emtiası vasfını taşıyan tahıl satışını gerçekleştirilememesi yaşanan sıkıntının ana kaynağı durumundaydı (Reichspost, 10.03.1915, Nr. 114: 11).

1914'te Rusya'nın, madencilikinin %90'ı, petrol işletmeciliğinin neredeyse %100'ü, metalurji sanayinin %40'ı, kimya sanayinin %50'si, tekstil sanayinin %28'i yabancıların elindeydi. Sınai büyüme konusunda yerli kaynaklardan çok yabancı girişimcilere ve sermayeye aşırı bir bağımlılık göze çarpmaktaydı. 20. yüzyılın başlarında dünyanın en büyük dış borcuna sahipti. Para girişini sürdürebilmek için yatırımcılara piyasanın üzerinde faiz oranları önermek mecburiyetinde kalmıştı (Kennedy, 2002: 287).

İngiltere ve Fransa'da görülen endişe Moskova'dan pek farklı değildi. Boğazlar geçilememekte ve Akdeniz'de sıkıntı büyümekteydi. Kamuoyunun heyecanını koruyabilmek eskiye nazaran daha zordu. Yunanistan'ı yanlarında tutmak için maddi tazminat ve Anadolu'da toprak vaat etmek kaçınılmaz hale gelmişti. Çok zeki bir siyasetçi olan Venizelos, başbakanlığı döneminde tarafsızlık kararını dikkatlice yürütmüş, ancak görevi sona erdikten sonra, Yunan kralını İtilaf devletlerinin yanında yer alması yönünde ikna etmeye çalışmıştır. Yunanistan'daki genel eğilim, en azından boğazlardaki durum netleşene kadar eskiden olduğu gibi tarafsızlık politikasını sürdürmek yönünde kendisini göstermiştir. Genelkurmay Başkanı Susmanis, bu kararın alınmasında kralın destekçisi olmuştur (Reichspost, 08.03.1915, Nr. 111: 1).²¹

Denizden süren operasyonlarda aradığını bulamayan İngiltere, 400 kişilik bir birlikle Kumkale mevkiine bir çıkarma yapmıştır. Donanmasından büyük destek gören İngiliz birliği, Türk askerlerinin karşısında tutunamayarak geri çekilmiştir. Çanakkale'de bir savaş uçağı vurulan ve hasar gören İngiltere, İzmir sahilini de bombalayarak ufak çapta zayıata yol açmıştır (Reichspost, 08.03.1915, Nr. 111: 2).²²

Çanakkale'de yaşanan öfkeyi değerlendiren 'Popolo Romano' (Roma) gazetesi, Türk Boğazları'na yönelik sürdürülen harekâtın, Şark Meselesi'ni yeniden alevlendirdiğine ve bu durumun ne zamana kadar süreceğinin belirsiz olduğuna dikkatleri çekmiştir. Lahey Antlaşması'na göre, ne Çanakkale'ye yönelik bir operasyon yapılabilirdi, ne de İstanbul bombalanabilirdi. Ancak, hakların ve yaşamsal kısıtlamaların görüldüğü bir yerde, diğer devletlerin buna son vermek gibi bir vazifesinin olduğu da göz ardı edilmemeliydi. İstanbul, Karadeniz ile Akdeniz arasında önemli bir ticaret merkeziydi ve hiçbir tekelin nüfuzu altında olmamalıydı (Reichspost, 09.03.1915, Nr. 112: 4). Çanakkale'ye saldırılması, Türkiye'nin karşılaştığı en büyük tehdit gibi görünse de, aslında belki de Üçlü İtilafın kendisi açısından bir tehditti. Zira, akıp giden zaman ve aşlamayan boğazlar, müttefikler arasında çatlak seslerin çıkmasına ve anlaşmazlıklara yol açabilirdi (Reichspost, 11.03.1915, Nr. 116: 1).²³

²⁰ İtilaf donanması bombardımana ara ara devam etmektedir (Reichspost, 01.03.1915, Nr. 99: 1, 3).

²¹ Yunanistan Kraliyet Danışma Meclisi'nin benimsediği görüş doğrultusunda, Türkiye ile iyi ilişkilerin korunmasına ve geliştirilmesine gayret edilecekti (Reichspost, 09.03.1915, Nr. 113: 1).

²² İzmir ve Çanakkale'de sonuç getirmeyen yeni bombardımanlar gerçekleştirilmiştir (Reichspost, 09.03.1915, Nr. 113, s. 2).

²³ Bu arada Boğazlar İdaresi, yeni bir kaçak emtia listesi yayımlamıştır: Şarap dâhil olmak üzere tüm gıda maddeleri, altın, gümüş, kâğıt para, demiryolları malzemesi, telgraf ve telefon araçları, petrol, benzol, petrol ürünleri, dübün, bakır, kurşun, her türden demir, kürk ve deri. Bu malların boğazlardan geçmesi mümkün olmayacaktı (Reichspost, 11.03.1915, Nr. 116: 3).

Reichspost'a göre, görünen odur ki; "Berlin ve Viyana'ya ulaşmak mümkün değildi. Bu nedendir ki, İstanbul'u düşürmek gerekiyordu. Bunun yolu da, Çanakkale Boğazı'nı almaktan geçiyordu. Eğer Balkan devletlerinin desteği sağlanabilirse, söz konusu düşünce gerçekleştirilmiş ve İttifak bloğuna hedeflenen darbe indirilmiş olacaktır." (Reichspost, 14.03.1915, Nr. 122: 2).²⁴ Resmi mercilerin verdiği bilgiye göre, savaşın başlamasından gelinen ana kadar İngiltere'nin kaybettiği gemi sayısının 171'i bulmasından hareketle (Reichspost, 16.03.1915, Nr. 124: 4), hiçbir hedefin çok kolay gerçekleşmeyeceği anlaşılabilir.

Güçlerin savaş gemisi tonajlarına bakıldığında, İngiltere'nin ve müttefiklerinin büyük bir güç olduğu ve Almanya'yla mücadelede sonuna kadar gidebileceği görülmektedir (Kennedy, 2002: 253):

	1880	1890	1900	1910	1914
Britanya	650.000	679.000	1.065.000	2.174.000	2.714.000
Fransa	271.000	319.000	499.000	725.000	900.000
Rusya	200.000	180.000	383.000	401.000	679.000
ABD	169.000	240.000	333.000	824.000	985.000
İtalya	100.000	242.000	245.000	327.000	327.000
Almanya	88.000	190.000	285.000	964.000	1.305.000
Av.Mac.İmp.	60.000	66.000	87.000	210.000	372.000
Japonya	15.000	41.000	187.000	496.000	700.000

Çanakkale harekâtı ile ilgili olarak, detaya girmeden Avam Kamarasında bir konuşma yapan Lord Kitchner, güven tazeleyerek, her şeyin yolunda gittiğinden kimsenin şüphe etmemesi gerektiğini söylemiştir. Boğazdaki zorlu engelleri etkisizleştirmek isteyen İtilaf donanması, azalan saldırganlığına rağmen, gece operasyonları yaparak, hem mayınları temizlemeye gayret etmiş, hem de karadaki barikatlardan kurtulmaya çalışmıştır (Reichspost, 17.03.1915, Nr. 126: 4-5). Lord Kitchner, kendisine ve askerlerine o kadar çok güveniyordu ki, Churchill'in, donanmanın karadan desteklenmesi gerektiği yönündeki teklifini reddetmiştir (Çalık, 2010: 356).

Ancak o güne kadar hiçbir parlak ve ümit verici bir başarının elde edilemediği de herkesçe malumdur. 18 Mart öncesi, 'Echo de Paris'in de naklettiği gibi, Nagara hattına kadar sokulmayı başaran İngiliz mayın temizleme gemisi 'Amethyst', Türk tabyalarının bombardımanı sonucu batırılmıştır (Reichspost, 18.03.1915, Nr. 128: 5; Reichspost, 18.03.1915, Nr. 129: 1).

Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Bey, 17 Mart gecesi, Mayın Grup Komutanı Binbaşı Niyazi Bey'e elindeki son mayınları dökmesini emretti. Binbaşı Niyazi Bey, mayın uzmanı Üsteğmen Geehl ile gece saat 03:00'de, Erenköy Koyu ve Akyarlar mevkiine 26 mayını dökerek görevini tamamlamıştır (Eyicil, 2009: 328).

5. SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı'nın kaotik ortamında yayın hayatını aksatmadan sürdüren Reichspost, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve Osmanlı Devleti başta olmak üzere Bulgaristan, Romanya ve İslâm âleminin karşı karşıya kaldığını düşündüğü haksızlıkları ve hukuksuzlukları temel hareket noktası var sayarak, habercilik ve bilgilendirme görevini ifa etmiştir.

Gazetenin de belirttiği gibi; savaş ve barış dönemlerinde, serbest ticarete dayalı sistemli bir ekonomik doktrin uygulayan İngiltere, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türklere karşı acımasız bir yaklaşım sergilemiştir. Osmanlı'nın gayretle gerçekleştirmeye çalıştığı tüm reform çabalarını nüfuzunu kullanarak bertaraf etmeye çalışmıştır. İngiltere'nin aksine, Almanya'nın, hiçbir kötü niyet ve entrika beslemeksizin Osmanlı Devleti'ne yardımcı olduğu fikri savunulmuştur. Değerlendirmenin haklı bir tarafı olsa da, iki devletin birbirine karşı süregelen rekabetin yansımaları gölgede bırakılmıştır. Almanya'nın İngiltere'den ötürü Osmanlı Devleti'ne el uzatması kendi ulusal çıkarlarının bir gereği olduğu akıldan uzak tutulmamalıdır.

Kadim hayalinin gerçekleştirilmesine gün sayan Rusya ise, müttefiki İngiltere'den aldığı destekle, Antik Bizans İmparatorluğu tacını takabilme ihtimalini bir tarihi fırsata dönüştürmenin eşiğine gelmiştir. Petersburg'dan İstanbul'a kadar uzanan bir Ortodoks-Rus İmparatorluğu coğrafyası tesis etmeyi ifade eden bu hayal, sadece Osmanlı'nın değil, Romanya ve Bulgaristan'ın da enkaza dönüştürülüp, tüm halkların Rus insafına terki anlamına gelmekteydi. Bu durumu engellenin tek yolu da, Almanlarla birlikte hareket etmekten geçiyordu fikri ileri sürülmüş olsa da, İngiltere ile Fransa'nın bu duruma seyirci kalmayacağı ortadaydı. Misal; bu ikilinin Ayastefanos'u Berlin Antlaşması ile değiştirdikleri bilinen bir gerçektir.

İngiliz, Fransız ve Ruslar eliyle dönem dönem mağduriyetler yaşayan Türkler, Bulgarlar ve Romenler, aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bırakarak, İstanbul'u ve boğazları, sadece Osmanlı Devleti'nin bir mülkü olarak değil de, hepsinin geleceğinin bir anahtarı şeklinde düşünmeliydiler yaklaşımı doğru olsa da, bunun gerçekleşme olasılığı da pek yüksek değildi. Avrupalı büyük güçlerin çıkar çatışmalarının ortasında kalan adı geçen toplumlar, imkân dâhilinde görülme de, ilk başlarda tarafsız kalmanın daha doğru bir seçenek olduğunu düşünerek hareket etmişlerdir. Gerek Bulgarların, gerek Türklerin ve gerekse Romenlerin gazetesine yansıyan açıklamalarına, politikalarına ve tavırlarına bakıldığında, pozisyonlarını güncellemeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu güncellenmenin bir birliktelik çıkarıp çıkarmayacağı konusu ise şüpheliydi.

²⁴ Bu esnada, müttefik donanmasının bombardımanı ve zaman zaman kara çıkarmaları herhangi bir başarı getirmese de, hız kesmeden devam etmekteydi (Reichspost, 14.03.1915, Nr. 122: 4; Reichspost, 15.03.1915, Nr. 123: 3-5).

Söz konusu devletlerin sağlıklı ve başarılı bir ittifak yapısı gerçekleştirememelerinin kilit noktası Osmanlı, dolayısıyla da Çanakkale Boğazı idi. Bunun içindir ki, İtilaf güçleri önce Çanakkale Boğazı'nı, ardından da İstanbul'u ele geçirmeliydi. Rusya'nın oksijen çadırından çıkarılması buna bağlıydı. Tüm tarafların vakıf olduğu bu gerçek, Çanakkale'yi savaşın adeta kalbi durumuna getirmiştir.

KAYNAKÇA

I. Gazete Haberleri

- “Aeußerungen des Präsidenten der türkischen Kammer Halil Beh.” *Reichspost*, 17 August/Ağustos 1914, Nr. 388: 1
- “Ausruhr sogar auf Cypern. Die Aufnahme des Krieges in Konstantinopel. Die ausgezeichnete Verfassung der türkischen Wehrmacht.” *Reichspost*, 18 November/Kasım 1914, Nr. 549: 2.
- “Beilegung eines türkisch-griechischen Streitfalles.” *Reichspost*, 27 Jänner/Ocak 1915, Nr. 43: 4.
- “Bulgaren und Griechen. Griechische Angriffs auf den Salonikier bulgarischen Vertreter. Freilassung der bulgarischen Kriegsgefangenen.” *Reichspost*, 18 September/Eylül 1914, Nr. 445: 3-4.
- “Das Bombardement der Dardanellenforts.” *Reichspost*, 05 November 1914, Nr. 528: 1-2.
- “Das Einvernehmen Bulgariens mit der Türkei und Rumänien. Verbrüderung rumänischer und bulgarischer Grenzwehnen.” *Reichspost*, 19 August 1914, Nr. 392: 3.
- “Der allgemeine Krieg und die islamitische Welt.” *Reichspost*, 01 Oktober/Ekim 1914, Nr. 468: 3.
- “Der Ausbruch des russisch-türkischen Krieges.” *Reichspost*, 31 Oktober 1914, Nr. 519: 2.
- “Der Bosphorus für fremde Kriegsschiffe gesperrt.” *Reichspost*, 05 August 1914, Nr. 366: 6.
- “Der Dardanellenangriff - ein Sonderunternehmen Englands.” *Reichspost*, 04 März/Mart 1915, Nr. 105: 2.
- “Der Dardanellenstreit.” *Reichspost*, 15 August 1914, Nr. 386: 1, 3.
- “Der Kampf um den Schlüssel zu Konstantinopel. Die feindliche Flotte vor den Dardanellen.” *Reichspost*, 03 März 1915, Nr. 103: 1.
- “Der Kampf um die Dardanellen. Völlige Ergebnislosigkeit der Beschießung der inneren Forts. Ein mißlungener Nachtangriff. Ein englischer Kreuzer beschädigt, drei Minensucher versenkt. Schwere Beschädigungen der englischen Schiffe. Der Überdreadnought Queen Elisabeth beim Maschinenraum getroffen.” *Reichspost*, 15 März 1915, Nr. 123: 3-5.
- “Der Krieg der Türkei. 40 Kriegsschiffe vor den Dardanellen. Bevorstehender Angriff unter französischem Befehl.” *Reichspost*, 30 Dezember/Aralık 1914, Nr. 618: 3.
- “Der Krieg der Türkei. Der Kampf um Konstantinopel. Eine italienische Stimme gegen der Dreierverband.” *Reichspost*, 09 März 1915, Nr. 112: 4.
- “Der Krieg der Türkei. Der Schutz der Dardanellen. Neue Maßnahmen gegen Unterseeboote.” *Reichspost*, 19 Jänner 1915, Nr. 29: 5.
- “Der Krieg der Türkei. Der Untergang des Saphir.” *Reichspost*, 18 Jänner 1915, Nr. 28: 4.
- “Der Krieg der Türkei. Die Beschießung der Dardanellen-Festen.” *Reichspost*, 28 Februar/Şubat 1915, Nr. 98: 4.
- “Der Krieg der Türkei. Die Kriegserklärung der Türkei. Der İrade des Sultans.” *Reichspost*, 13 November 1914, Nr. 541: 5.
- “Der Krieg der Türkei. Drei feindliche Kriegsschiffe vor den Dardanellen kampfunfähig. Große Erfolge der Türken bei der Dardanellen-Beschießung.” *Reichspost*, 22 Februar 1915, Nr. 87: 4.
- “Der Krieg der Türkei. Ein neuer Durchstoßversuch in den Dardanellen.” *Reichspost*, 18 März 1915, Nr. 128: 5.
- “Ein englischer Minensucher gesunken. Die Beschädigungen des Amethyst.” *Reichspost*, 18 März 1915, Nr. 129: 1.
- “Der Krieg der Türkei. Türkische Unterseeboote im agäischen Meer. Zwei feindliche Kriegsschiffe und ein Transportschiff torpediert. Die Beschießung von Kumkale und Sedil-Bahr. Tapfere Haltung der türkischen Besatzungen.” *Reichspost*, 14 März 1915, Nr. 122: 4.
- “Der Krieg der Türkei. Um das Schicksal Konstantinopels. Die neue Dardanellenverteidigung. Peinliche englische Überraschung.” *Reichspost*, 06 März 1915, Nr. 108: 4-5.
- “Der Krieg im Orient. Beschießung Bakums durch die Türken. Ein Angriffsbefehl des Zaren an die Kaukasusarmee. Demission Dschawid Behs.” *Reichspost*, 04 November 1914, Nr. 526: 1.
- “Der Untergang der Messudiye. Eindringen eines englischen Tauchbootes in die Dardanellen. Englische und russische Kreuzer an der Syrischen Küste.” *Reichspost*, 17 Dezember 1914, Nr. 599: 5.

- “Der Zorn der Russen über die Dardanellensperre.” *Reichspost*, 30 Oktober 1914, Nr. 517: 4-5.
- “Des mißglückte Landungsversuch. Erfolgloses Bombardement der Forts von Smyrna.” *Reichspost*, 08 März 1915, Nr. 111: 2.
- “Die Abrechnung der Türkei mit ihren Feinden. England, Frankreich und Rußland — die unversöhnliche Feinde des Islams.” *Reichspost*, 13 November 1914, Nr. 541: 5-6.
- “Die Angriffe aus die Dardanellen. Bedeutende Erfolge der türkischen Verteidiger. Englands Zustimmung zur Überlassung der Dardanellen an Rußland.” *Reichspost*, 27 Februar 1915, Nr. 96: 3-4.
- “Die Angriffe gegen die Dardanellen.” *Reichspost*, 01 Jänner 1915, Nr. 1: 8.
- “Die Anschauungen der Türkei.” *Reichspost*, 17 August 1914, Nr. 388: 1.
- “Die Beschlagnahme der türkischen Dreadnoughts. Versprechungen der englischen Regierung.” *Reichspost*, 23 August 1914, Nr. 401: 4-5.
- “Die bisherigen Schiffsverluste der Engländer.” *Reichspost*, 16 März 1915, Nr. 124: 4.
- “Die Blockade Montenegros aufrecht. Die Flottenbewegungen in der Adria.” *Reichspost*, 02 Dezember 1914, Nr. 573: 5.
- “Die Dardanellenaktion des Dreiverbandes.” *Reichspost*, 14 März 1915, Nr. 122: 2.
- “Die Dreiverbandsflotte vor den Dardanellen. Ein doppelter Neutralitätsbruch.” *Reichspost*, 27 Dezember 1914, Nr. 614: 4.
- “Die Drohung gegen die Dardanellen.” *Reichspost*, 13 Jänner 1915, Nr. 20: 2.
- “Die englischen Verluste. Verlegung der Dardanellen durch die Engländer. Durch einen gescheiterten englischen Dampfer.” *Reichspost*, 18 September 1914, Nr. 445: 3-4.
- Die Eröffnung des russisch-türkischen Krieges. Für die Türken siegreich seegefechte im Schwarzen Meere - Sebastopol bombardiert. Das russische Stationschiff Donez in den Grund gebohrt. *Reichspost*, 31 Oktober 1914, Nr. 519: 1.
- “Die Finanzsorgen Russlands.” *Reichspost*, 10 März 1915, Nr. 114: 11.
- “Die internationale Lage. Die Erhebung der Moslems.” *Reichspost*, 01 Oktober 1914, Nr. 467: 4-5.
- “Die internationale Lage. Die Türkei und Rußland. Aeußerungen eines türkischen Staatsmannes.” *Reichspost*, 23 August 1914, Nr. 401: 4-5.
- “Die internationale Lage. Türkei und Dreiverband. Die Spannung wegen der Dardanellensperre - Widersprechende Meldungen.” Die Verbotzonen. *Reichspost*, 06 Oktober 1914, Nr. 475: 5-6.
- “Die militärische Unmöglichkeit, die Dardanellen zu bezwingen.” *Reichspost*, 04 März 1915, Nr. 104: 5.
- “Die Minensperre im Bosphorus.” *Reichspost*, 04 September 1914, Nr. 422: 5.
- “Die Minensperre in den Dardanellen.” *Reichspost*, 05 März 1915, Nr. 106: 4-5.
- “Die Russen mißachten alles Völkerrecht. Sie benehmen sich wie Wilde.” *Reichspost*, 18 Jänner 1915, Nr. 28: 4-5.
- “Die russischen Versuchungen in Bulgarien. Die Bulgaren lassen sich nicht wieder betrügen.” *Reichspost*, 18 September 1914, Nr. 445: 3-4.
- “Die Sperrung der Dardanellen. Die Schließung der fremden Postanstalten in der Türkei.” *Reichspost*, 01 Oktober 1914, Nr. 467: 4-5.
- “Die Stärke der russischen Schwarze-Meerflotte.” *Reichspost*, 31 Oktober 1914, Nr. 519: 2.
- “Die Stellung Bulgariens im europäischen Stiege. Der Krieg der Türkei. Die Angriffe gegen die Dardanellen.” *Reichspost*, 25 Dezember 1914, Nr. 613: 3, 7.
- “Die Türken vor Suez. Der türkische Feldzug gegen Aegypten.” *Reichspost*, 18 Dezember 1914, Nr. 602: 2.
- “Die Veranlassung zur Dardanellensperre.” *Reichspost*, 30 September 1914, Nr. 465: 2-3.
- “Die Verlustliste der Seebrigade Churchills.” *Reichspost*, 05 November 1914, Nr. 528: 2.
- “Die Wirkungen der Dardanellenbeschießung. Griechenland vor der Entscheidung. Zur Geschichte der Demission Venizelos. Berliner Auffassungen über die griechische Krise.” *Reichspost*, 08 März 1915, Nr. 111: 1.
- “Ein türkisch-bulgarischer Bund. Sofia und Konstantinopel müssen einander verteidigen.” *Reichspost*, 22 Jänner 1915, Nr. 36: 2.
- “Eine neue türkische Konterbandeliste.” *Reichspost*, 11 März 1915, Nr. 116: 3.
- “Eine scharfe Warnung an die Franktireurs.” *Reichspost*, 15 August 1914, Nr. 386: 1, 3.

- “Eine zweite Beschießung der Dardanellen. Drei feindliche Panzerschiffe beschädigt.” *Reichspost*, 26 Februar 1915, Nr. 95: 2.
- “Einführung eines türkischen Lotsendienstes. Türkische Prisen.” *Reichspost*, 08 Jänner 1915, Nr. 12: 2.
- “England wird nachdenklich.” *Reichspost*, 25 Februar 1915, Nr. 92: 3.
- “Englischer Verrat in den Dardanellen.” *Reichspost*, 15 Oktober 1914, Nr. 492: 2.
- “Erfüllung unseres komplizierten Problems.” *Reichspost*, 11 Februar 1915, Nr. 68: 2.
- “Griechenland kauft ein Grosskampfschiff.” *Reichspost*, 04 September 1914, Nr. 422: 5.
- “Kitcheners Zuversicht. Der Kampf um die Dardanellen. Schwindende Angriffslust der verbündeten Flotten.” *Reichspost*, 17 März 1915, Nr. 126: 4-5.
- “Konstantinopel, die Dardanellen und das russische Meer.” *Reichspost*, 09 Februar 1915, Nr. 64: 4.
- “Maritime Maßnahmen der Türkei. Eine türkische Kreuzfahrt im Schwarzen Meer.” *Reichspost*, 23 August 1914, Nr. 401: 4-5.
- “Neue Gegner Rußlands. Der Verkauf der Goeben und Breslau an die Türkei. Meuterei in der Schwarze Meer-Flotte. Ankauf der Goeben und Breslau durch die türkische Regierung.” *Reichspost*, 19 August 1914, Nr. 392: 1, 3.
- “Neuerliche Demarche in Konstantinopel. Die Pforte lehnt abermals die Dardanelleneröffnung ab. Ernste Spannung zwischen Türkei und Rußland.” *Reichspost*, 12 Oktober 1914, Nr. 486: 4.
- “Neuerliche erfolglose Beschießung Smyrnas und der Dardanellen.” *Reichspost*, 09 März 1915, Nr. 113: 2.
- “Neuerliches Bombardement der Dardanellen. 600 Schüsse ohne Erfolg. Drei feindliche Panzerkreuzer beschädigt.” *Reichspost*, 20 Februar 1915, Nr. 85: 1.
- “Risse im Dreiverband.” *Reichspost*, 11 März 1915, Nr. 116: 1.
- “Rumänien und die Dardanellen. Eine Stimme aus Bulgarien.” *Reichspost*, 05 März 1915, Nr. 106: 5.
- “Rußland — der alte Feind Bulgariens.” *Reichspost*, 04 September 1914, Nr. 422: 5.
- “Rußland, England und die Dardanellen.” *Reichspost*, 12 Jänner 1915, Nr. 17: 4-5.
- “Rußlands Drang nach den Dardanellen. Die Beratung der Duma.” *Reichspost*, 12 Februar 1915, Nr. 70: 3.
- “Rußlands Geldschwierigkeiten.” *Reichspost*, 05 März 1915, Nr. 106: 3.
- “Rußlands Lockungen in Rumänien. Die Beschießung der Dardanellenfeste.” *Reichspost*, 01 März 1915, Nr. 99: 1, 3.
- “Rußlands Pläne gegen die Türkei.” *Reichspost*, 24 November 1914, Nr. 559: 4-5.
- “Rußlands Sehnsucht nach Konstantinopel. Ein Gegensatz zwischen Petersburg und London.” *Reichspost*, 29 Dezember 1914, Nr. 616: 4.
- “Rußlands Streben nach Konstantinopel. Das Echo Sasonows in der Türkei.” *Reichspost*, 15 Februar 1915, Nr. 75: 3.
- “Sperrung aller türkischen Hafen.” *Reichspost*, 02 Oktober 1914, Nr. 469: 4.
- “Sperrung des Bosporus und der Dardanellen.” *Reichspost*, 06 August 1914, Nr. 368: 4.
- “Stimmungen in der russischen Armee.” *Reichspost*, 08 Jänner 1915, Nr. 12: 1-2.
- “Türkische Flugzeuge in Tätigkeit.” *Reichspost*, 06 Dezember 1914, Nr. 582: 5.
- “Untergang eines französischen Unterseebootes vor den Dardanellen.” *Reichspost*, 16 Jänner 1915, Nr. 26: 1.
- “Vollständige Sperrung der Dardanellen.” *Reichspost*, 29 September 1914, Nr. 464: 3.
- “Vom Warenmarkte. Börse für landwirtschaftliche Produkte.” *Reichspost*, 14 Februar 1915, Nr. 74: 13.
- “Vor den Dardanellen. Keine zweite Beschießung der Befestigungen.” *Reichspost*, 09 Jänner 1915, Nr. 14: 2.
- “Vor neuen großen Entscheidungen um das Schicksal Konstantinopels.” *Reichspost*, 17 August 1914, Nr. 388: 1.
- “Vorsichtsmaßregeln der Türkei.” *Reichspost*, 19 August 1914, Nr. 392: 3.
- “Zum griechischen Kabinettswechsel.” *Reichspost*, 09 März 1915, Nr. 113: 1.
- Reichspost*, 13 Februar 1915, Nr. 73: 1.

II. Telif-Tetkik Eserler

Bingöl, M. A. (2006). *Rus Kaynaklarına Göre Çanakkale Savaşları*. Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul. (Yüksek Lisans Tezi).

- Bostancı, M. (2005). *Türk Basınına Göre Birinci Dünya Savaşı Arifesinde Adalar Meselesi*. Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (Yüksek Lisans Tezi).
- Bostancı, M. (2020). *Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlı Devleti'nin Adalarda Hâkimiyet Mücadelesi*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Çalık, R. (2010). Çanakkale Muharebelerine Alman Bakışı. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S. 20, 355-383.
- Çelik, R. (2015). Çanakkale Savaşları Sırasında Halkın Durumu. *Çanakkale Araştırmaları Dergisi* 100. Yıl Özel Sayısı (Çanakkale Muharebeleri), 13 (18), 411-430.
- Durgun, B. (2015). Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Türk-Alman Askeri İlişkileri ve Liman von Sanders Heyetinin Görevlendirilmesi. *100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası-Bildiriler*, (ed.) H. Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayını, 231-245.
- Eryaman, A. (2015). Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'ı Müttefik Olarak Kendi Safına Çekme Girişimleri. *100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası-Bildiriler*, (ed.) H. Çetin, L. Erdemir, Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayını, 93-120.
- Eyicil, A (2009). Çanakkale Savaşları. *Gaziantep Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1), 317-370.
- Gülboy, B. S (2015). İngiltere ile Almanya Arasındaki Donanma Rekabeti ve Büyük Güç Olma Paradoksu. *100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası-Bildiriler*, (ed.) H. Çetin, L. Erdemir, Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayını, 51-91.
- Karaca, E. (2011). Türk Basınında Alman Askeri İslahat Heyeti Meselesi (1913-1914). *Gazi Akademik Bakış*, 5 (9), 203-213.
- Kennedy, P. (2002). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*. (çev.) Birtane Karanakçı, 9. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Koday, Z. & Koday, S. & Kaymaz, Ç. K. (2017). Dünyadaki Bazı Önemli Boğazlar ile Kanalların Coğrafi Özellikleri ve Jeopolitik Önemleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (3), 879-910.
- Oğuz, A. (2017). İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının Savunması İçin Osmanlı Devleti'nin Aldığı Bazı Tedbirler (1808-1888). *Cappadocia: Journal of History and Social Sciences*, Vol. 8, 46-61.
- Öğün, T. & Sibgatullina A. (2013). Türklerin ve Rusların Gözüyle 100'üncü Yılına Girerken Karadeniz Baskını ve Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na Girişi. *History Studies (Balkan Savaşları Özel Sayısı)*, 5 (6), 89-111.
- Özalper, M. (2019). Türkiye'nin Bölgesel Barış Girişimleri Ekseninde 17 Ekim 1933 Tarihli Türkiye-Romanya Dostluk, Saldırmazlık, Hakemlik ve Uzlaştırma Antlaşması. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Sayı 38, 433-458.
- Şahin, F. K. (2015). Afrika Basınında Çanakkale Savaşları. *100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası-Bildiriler*. (ed.) H. Çetin, L. Erdemir, Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayını, 245-280.
- Yalçın, Osman (2015). Çanakkale Cephesinde Türk Hava Harekâtı. *Çanakkale Araştırmaları Dergisi* 100. Yıl Özel Sayısı (Çanakkale Muharebeleri), 13 (18), 349-384.

III. İnternet Kaynakları

[http://de.wikipedia.org/wiki/Reichspost_\(Zeitung\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Reichspost_(Zeitung)) (Erişim: 05.08.2015/15.11.2020)

EKLER:

Morgenblatt 8 h
Nachmittagsausgabe 4 h in Wien.

Preis: 10 Heller
 1/2 Bogen 5 Heller
 1/4 Bogen 2 1/2 Heller
 1/8 Bogen 1 1/4 Heller

Verlagsanstalt: Wien, VII.
 Maria Theresienstr. 10
 (vormals: Maria Theresienstr. 10)

Verleger: Carl Springer
 (vormals: Carl Springer)

Morgenblatt.

Reichspost.

Unabhängiges Tagblatt für das christliche Volk Oesterreich-Ungarns.

Bezugspreise:
 Ein Bogen 10 Heller
 Ein Bogen 10 Heller
 Ein Bogen 10 Heller

Nr. 388 Wien, Montag den 17. August 1914 XXI. Jahrgang

Vor neuen großen Entscheidungen.

Um das Schicksal Konstantinopels.

Wien, am 16. August.

Wenig ist der Jubelsturm, der dem 17. August im Jahre 1717 nahm. Und wieder kämpften Kaiserliche Armeen gegen ein feindliches Heer. Der Waffenstillstand von Loznica erweist sich heute als sehr bedeutend.

Wenig sind andere neue und große Dinge spinnen sich an. Der Umfang der europäischen Vermittlungen ist noch nicht abgesehen. Winnen kurzer Frist werden sich neue Zustände ergeben, die für unsere Monarchie und das veränderte Weltbild nicht unbedeutend sein werden. Die heute vorliegenden amtlichen Nachrichten deuten bereits die Richtung an, in der sich die Entscheidungen bewegen werden. Die Türkei erklärt sich entschlossen, jeden Angriff auf die internationale Sperrung des Bosporus und der Dardanellen mit den Waffen in der Hand zu empfangen, dennach erfolgen sollte, so kann daraus nur ein Konflikt entstehen, der nicht weniger als die Erneuerung des Kampfes um Konstantinopel bedeutet. Es sind offenbar in den allerjüngsten Tagen zwischen Russland und England Verhandlungen sehr weitgehender Natur erfolgt, deren genaue Ergebnisse es ist, daß Russland von der Türkei die Eröffnung der Meerestrafen, der Kanal für lange unbedenklich, verlangen konnte. Diese Verhandlungen mit England wird Russland dazu benötigen wollen, daß sein alter Traum, die alte byzantinische Kaiserkrone für das russische Joch zu setzen, erfüllt werde. Aber der Weg Konstantinopel führt über die Kränze der Freiheit Rumänien und Bulgarien. Ein orthodox-russisches Kaiserthum, das von Petersburg bis zum Schwarzen Meer herrschen würde, könnte nur mehr Katastrophen setzen sich bestehen lassen, so wie dieses Vordringen nach dem Ost und West war, die in seine Reichsgrenzen stießen.

Wird also die Türkei zu föderativen Entscheidungen, zur Vereinigung der Meerestrafen und Konstantinopel gedrängt, so werden auch Bulgarien und Rumänien nicht untätig bleiben können, denn selbst die höchsten Verpfändungen Russlands würden nach dem Falle Konstantinopels diesen beiden Ländern nicht mehr Schicksal erparten, das Russland trotz der höchsten Parteiverpflichtungen gegen Rumänien nach dem russisch-türkischen Kriege einer kühnen rumänischen Fronte bereite.

Es ist wahrscheinlich, daß schon diese Woche hierüber Klarheit bringt. Bestimmte russische und bulgarische Stimmen deuten darauf hin.

Die Anschauungen der Türkei.

Konstantinopel, 15. August.

Gegenüber den Behauptungen der französischen Presse, die die Verantwortung für den Krieg Oesterreich-Ungarns und Deutschland zugewiesen haben, erklärt der „Kamun“ in seinem Entschluß, die Verantwortlichkeit auf dem Balkan offenlegen zu wollen, daß die Türkei die Verantwortung für die Ereignisse in Oesterreich-Ungarn trägt. Die Türkei habe sich immer bemüht, einen Konflikt zu vermeiden, aber Frankreich habe stets eine Herausforderung betrieben. Nicht nur wir, sagt das Blatt, sondern auch

viele Franzosen behaupten, daß Frankreich auf diese Weise ein Verbrechen begangen hat. Die wahren französischen Patrioten würden, wie sie sagen, die französischen Willkürherrscher nicht länger dulden. Die Deutschen sind Frankreich zum Schicksal verurteilt. Als Deutschland gelassen habe, daß man es einsehen wolle, habe es hilflos die Niederlage in der Schlacht von Maritzelle erdulden müssen. Die Triplice wurde die Ursache des Krieges. Oesterreich-Ungarn hat im letzten Jahre seinen feindlichen Willen zu zeigen begonnen. Die russischen Beziehungen wollen sich verbessern. Jeder Unparteiliche muß anerkennen, daß der Grund, der es bewog, seinen Seiten zu gehen, wahrhaftig die Ursache war.

„Kamun“-Artikel“ lautet nicht, daß Rumänien seine Neutralität bis zum Schluß werde bewahren können, im Falle von Bulgarien, die die Balkanlinie einnehmen werden in einer Weise, die ein Abblenden der russischen Politik zu Gunsten des russischen Interesses fordert, daß es nicht gegen den Zweckhandlung sei.

Äußerungen des Präsidenten der türkischen Kammer Halil Bey.

Konstantinopel, 15. August.

Unter dem Eindruck hier veröffentlichter Nachrichten, denen zufolge der russische Botschafter namens seiner Regierung die Türkei aufgefordert habe, die Dardanellen für die russische Flotte zu öffnen, und andererseits mit militärischen Maßnahmen droht hätte, wies der Präsident der türkischen Kammer Halil Bey auf, der im Komitee eine maßgebende Rolle spielt, um dessen Meinung über die Lage einzubringen. Der Kammerpräsident erklärte auf die Frage, ob die erwähnten Gerüchte auf Wahrheit beruhen, er könne sich über diese Frage nicht äußern. „Ich möchte“, sagte Halil Bey, „nur auf die Tatsache hinweisen, daß die Regierung die Sperrung der Dardanellen verweigert und alle Maßnahmen ergreifen wird, um die Sperrung auch weiterhin durchzuführen. Wir sind entschlossen, für die Aufrechterhaltung der internationalen Verträge und auch der Verträge über die Dardanellen unter allen Umständen einzutreten und dafür alles einzusetzen.“

Türkisch-rumänische Verständigungen.

Konstantinopel, 15. August.

Minister des Innern Zaki Bey und der Außenminister Halil Bey sind heute nachmittags nach Bukarest abgereist. Im offiziellen Protokoll erklärt man, daß die Türkei Verhandlungen zur Regelung der Frage der Inseln des Bosphorus zum Ziele habe. (?)

Die Stellungnahme der Bulgaren.

Sofia, 15. August.

Die Verhandlungsbereitschaft der serbischen Presse an Bulgarien haben der allgemeine fable Aufnahme. Insbesondere die nationalistische Presse äußert ihre Ansicht dahin, daß die Serben zu spät ihre kühnen Selbstverpflichtungen erbeten.

Zu einem „Vorbereiten und Nachbarschaftlichen“ bestreiten Artikel der „Somonoska“ hat der rumänische Ozean „Wojna“, die von den Serben neu entdeckte Antireffektivität und Selbstverpflichtung der bulgarischen Regierung in Bulgarien, das mit militärischen „Somonoska“ Verhandlungen für Bulgarien zu führen, welche das bulgarische Element in Rumänien unerschütterlich verfolge. Der Nationalismus der Serben in Rumänien entspreche deren militärischer

Politik. Die Blätter kommentieren die Tatsache, daß der russische Gesandte Samarsky angeblich wegen Enttarnung dem heutigen Reichspostbesuche aus Anlaß des Jubeltages der Thronbesteigung des Königs Ferdinand ferngeblieben ist.

Englische Besichtigungsbefehle.

Konstantinopel, 15. August.

Das britische Bureau bezieht die Mitteilung, daß England am 15. August ein Ultimatum ergreift habe, als unannehmbar.

Der Kampf von Loznica.

Wien, 16. August.

Die gestern gemeldeten Kämpfe an der Trina führten zu einem entscheidenden Siege unserer Truppen über starke feindliche Kräfte, die gegen Rajewo zurückgeworfen wurden.

Es wurden zahlreiche Gefangene gemacht und viel Kriegsmaterial erbeutet.

Die Verfolgung des Feindes ist im vollen Gange.

Unsere Truppen kämpften mit dem unerschütterlichen Tapferkeit gegen den in starken Stellungen befindlichen, an Stärke ebenbürtigen Feind. Besondere Erwähnung verdient das wärschiner Infanterieregiment Nr. 16, dessen Offiziere und Mannschaften unter feindlichem Geschützfeuer mit der größten Tapferkeit der Feindes kaiserlichen Kräfte zum Siege führten.

Die Detailnachrichten über den Verlauf der Kämpfe und die erbeuteten Trophäen werden folgen.

Ueber die Kämpfe, die gestern an der Trina zwischen und zwischen in den Reihen unserer Truppen stattfanden, werden heute ergänzende Mitteilungen ausgegeben, welche die Größe des Erfolges noch mehr erkennen lassen. Die amtliche Nachricht stellt fest, daß zahlreiche Gefangene gemacht und viel Kriegsmaterialien erbeutet wurden und fündigt eine Liste der Trophäen an. Diese Mitteilung läßt ersehen, daß es zu einer überlegenen Niederlage des Feindes zu seinen starken Stellungen gekommen ist, die er nur mit erheblichen Verlusten an Mannschaften und Waffen überwinden konnte. Ein gebührender Ruhm mit ganzen Kräfte war ihm nicht mehr möglich.

Die zweite wichtige Feststellung der amtlichen Mitteilung ist, daß die Verfolgung des Feindes im vollen Gange ist, daß heißt, daß der Sturm auf die besetzten Höhen unserer Truppen nicht etwa so gerückt hat, daß sie ihren Sieg nicht ausnützen konnten. Die kühnste Verfolgung des gefangenen Feindes ist eine der wichtigsten Bestimmungen des Gesetzes.

Der Erfolg ist umso bedeutender, als er nicht durch eine Hebermacht, sondern mit am Truppenkörper gleichen Kräfte gegen einen in starken, geschützten Stellungen befindlichen Feind erzwungen wurde.

Wir freuen beglückt die ganze Monarchie die Truppen der Trina zu danken, die damit, wenn es nach diesen Berichten beurteilt werden, auf neue Beweise haben, daß die ganze großserbische Propaganda nicht imstande

Preis 4 Heller für Wien.

Nachmittagsausgabe.

Preis 6 Heller für auswärt.

Verlagsort: Wien, VII., ...

Reichspost

Bezugspreis: ...

Unabhängiges Tagblatt für das christliche Volk Oesterreich-Ungarns.

Nr. 125

Wien, Dienstag den 16. März 1915

XXII. Jahrgang

Der Kampf um die Dardanellen.

Die englisch-französischen Seestreitkräfte ...

Die bisherigen Schiffsverluste der Engländer.

171 Schiffe ...

Die W. S. A. ...

Table with columns: Schiffstyp, Name, Tonnage, Verlustort, etc.

Table with columns: Name, Tonnage, Verlustort, etc.

Im freien England.

Die englische Regierung ...

Französische Unterhändler in der Schweiz.

Die Schweiz ...

Die Stadt Besancon als französisches Lagerort.

Die Schweizerische ...

Militärische Festsetzung von Höchstpreisen in Russland.

Der Ministerial ...

Das Waffensperrenverbot in Russland.

Der Verkauf von ...

Die deutschen Predigten in den katholischen Kirchen Warschaws eingestiftet.

Im Zusammenhang ...

Die Forderungen Japans an China befristet.

Die japanische ...